

URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE PRED
EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

PREGLED PRAKSE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Informacije o novim presudama i odlukama
Europskog suda za ljudska prava

LISTOPAD – PROSINAC 2015.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
DALMATINSKA 1, ZAGREB
TEL: 01 4878-100, FAX: 01 4878-111
E-MAIL: ured@zastupnik-esljp.hr
WEB: uredzastupnika.gov.hr

Ovaj pregled prakse sadrži sažetke presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava prema odabiru Ureda zastupnika Vlade pred Europskim sudom za ljudska prava u relevantnom razdoblju.

Sve sažetke izradio je Ured zastupnika pred Europskim sudom za ljudska prava i oni ne predstavljaju službeni dokument Europskog suda za ljudska prava.

Izvorni tekstovi presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava na temelju kojih su izrađeni sažeci mogu se pronaći na stranicama Europskog suda za ljudska prava (www.echr.coe.int) putem tražilice HUDOC.

Na stranicama Ureda zastupnika (uredzastupnika.gov.hr) dostupni su prijevodi svih presuda i odluka protiv Republike Hrvatske.

SADRŽAJ

UVOD.....	4
ČLANAK 2.....	6
L. M. I DRUGI protiv RUSIJE.....	6
ÖZEL I DRUGI protiv TURSKE.....	9
SELLAL protiv FRANCUSKE.....	11
ČLANAK 6.1.	13
RAIHANI protiv BELGIJE	13
ČLANAK 6.3.....	15
DVORSKI protiv HRVATSKE	15
SCHATSCHASCHWILI protiv NJEMAČKE.....	18
ČLANAK 7.1.	21
VASILIAUSKAS protiv LITVE.....	21
ČLANAK 8.....	25
BONDAVALLI protiv ITALIJE	25
R.E. protiv UJEDINJENE KRALJEVINE.....	27
ČLANAK 10.	29
PERINÇEK protiv ŠVICARSKE	29
PENTIKÄINEN protiv FINSKE	33
ČLANAK 11.	36
KUDREVIČIUS I DRUGI protiv LITVE	36
MYTILINAIOS I KOSTAKIS protiv GRČKE.....	39
ČLANAK 17.	41
M'BALA M'BALA protiv FRANCUSKE	41
ČLANAK 1. PROTOKOLA BR. 1.....	43
ÜNSPED PAKET SERVISI SaN. Ve TiC. A. Ş. protiv BUGARSKE	43
KONSTANTIN STEFANOV protiv BUGARSKE.....	45

UVOD

U brojnim presudama donesenima u zadnja tri mjeseca 2015. godine, među kojima se ističu one Velikog vijeća, Europski sud za ljudska prava (dalje: Sud) donosio je odluke koje se tiču aktualnih društvenih zbivanja, ali i one u kojima je razmatrao neke povijesne događaje u kontekstu poštivanja Konvencijom zajamčenih prava i sloboda.

U svjetlu gorućeg pitanja izbjeglica iz ratom zahvaćene Sirije, Sud je u predmetu *L.M. i drugi protiv Rusije* zaključio da bi protjerivanje sirijskih državljana natrag u Siriju zbog nezakonitog boravka u Rusiji moglo dovesti u opasnost njihov život.

U predmetu *Özel i drugi protiv Turske* Sud je razmatrao odgovornost države za zaštitu života pojedinaca u slučaju prirodnih katastrofa.

U kontekstu prava na život Sud je u predmetu *Sellal protiv Francuske* ispitivao jesu li domaće vlasti poduzele sve razumne mjere za zaštitu života zatvorenika koji je bolovao od šizofrenije.

U presudi *Raihani protiv Belgije* Sud je naglasio važnost jasnoće postupovnih odredbi i ujednačenosti sudske prakse za učinkovito ostvarivanje prava na pošteno suđenje.

Pravo na obranu, kao poseban aspekt prava na pošteno suđenje u kaznenim postupcima Europski sud je razmatrao u čak dvije presude Velikog vijeća – *Dvorski protiv Hrvatske*, u kojoj je naglasio važnost prava na informirani izbor branitelja u kaznenom postupku; i *Schatschaschwili protiv Njemačke*, u kojoj je potvrdio i razjasnio načela za korištenje iskaza svjedoka kojeg okrivljenik nije imao priliku ispitati kao dokaza u kaznenom postupku.

Presuda Velikog vijeća *Vasiliaukas protiv Litve* jedna je od presuda koje se (posredno) tiču određenih povijesnih događaja. Naime, podnositelj zahtjeva osuđen je za genocid zbog ubojstva pripadnika litavskog pokreta otpora protiv sovjetske okupacije 1953. godina, na temelju kaznenog zakona iz 2003. godine. Sud je razmatrao je li podnositelj mogao predvidjeti da radnje koje je počinio mogu biti kvalificirane kao genocid prema međunarodnom pravu koje je bilo na snazi 1953. godine.

Presudom *Bondavalli protiv Italije* Sud je još jednom istaknuo važnost održavanja obiteljskih veza između djeteta i roditelja s kojim dijete ne živi, kao i obvezu nacionalnih vlasti da poduzmu učinkovite mjere radi održavanja tih odnosa.

Druga presuda koja je izdvojena u okviru članka 8. Konvencije, ***R.E. protiv Ujedinjene Kraljevine***, odnosi se na povjerljivost komunikacije pritvorenika s odvjetnikom i uvjete pod kojima je nadzor nad takvom komunikacijom, u iznimnim slučajevima, dozvoljen.

U presudi Velikog vijeća ***Perinçek protiv Švicarske*** Sud je razmatrao je li podnositelju, uslijed osuđujuće presude u Švicarskoj zbog iznošenja stajališta da nad armenskim narodom 1915. godine nije počinjen genocid, povrijeđeno pravo na slobodu izražavanja. U odluci o nedopuštenosti zahtjeva zbog zlouporabe konvencijskih prava u predmetu ***M'Bala M'Bala protiv Francuske*** Sud je iznio svoje stajalište o izražavanju govora mržnje i antisemitizma kroz umjetničke izvedbe.

Veliko vijeće, u presudi ***Pentikäinen protiv Finske***, odlučivalo je o pravu na slobodu izražavanja u kontekstu uhićenja novinara/fotografa koji je odbio postupiti po nalogu policije tijekom prosvjeda s kojeg je izvještavao.

Pravo na slobodu okupljanja i udruživanja Sud je razmatrao u nekoliko presuda od kojih su izdvojene dvije - presuda Velikog vijeća ***Kudrevičius i drugi protiv Litve***, u kojoj je Sud istaknuo da članak 11. Konvencije štiti pravo na miran prosvjed, za razliku od skupova čiji organizatori i sudionici imaju nasilne namjere, i presuda ***Mytilinaios i Kostakis protiv Grčke***, u kojoj je utvrđena povreda prava na slobodu udruživanja zbog toga što članovima udruge nije bilo dozvoljeno istupanje iz članstva (negativno pravo udruživanja).

Objekti presude u okviru prava na mirno uživanja prava vlasništva tiču se miješanja u pravo vlasništva u okviru sudskih postupaka. U presudi ***Ünped Paket Servisi SaN. Ve TiC.A.Ş. protiv Bugarske*** Sud je utvrdio povredu prava vlasništva zbog toga što podnositelj kao vlasnik vozila nije mogao sudjelovati u kaznenom postupku u kojem je donesena odluka o zapljeni njegovog vozila, niti osporiti tu odluku. U presudi ***Konstantin Stefanov protiv Bugarske*** Sud je ocijenio da podnositelju – odvjetniku – nije povrijeđeno pravo vlasništva zbog izricanja novčane kazne zbog odbijanja da zastupa okrivljenika po službenoj dužnosti.

Pregled prakse dostupan je na internetskim stranicama [Ureda zastupnika](#).

Na stranicama Ureda zastupnika dostupni su i prijevodi svih [presuda i odluka protiv Republike Hrvatske](#).

ČLANAK 2.

PRAVO NA ŽIVOT

---

1. Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. Nitko ne smije biti namjerno lišen života osim u izvršenju sudske presude na smrtnu kaznu za kaznena djela za koje je ta kazna predviđena zakonom.

PROTJERIVANJE SIRIJSKIH DRŽAVLJANA U SIRIJU DOVELO BI DO POVREDE KONVENCIJOM ZAJAMČENIH PRAVA

L.M. I DRUGI protiv RUSIJE¹

---

*zahtjevi broj 40081/14, 40088/14 i
40127/14
presuda od 15. listopada 2015.*

❖ ČINJENICE

Zahtjev Sudu podnijelo je troje podnositelja, dva sirijska državljanina (A.A. i M.A.) i jedan Palestinac, apatrid, iz Sirije (L.M.). U trenutku podnošenja zahtjeva Sudu nalazili su se u Centru za zadržavanje stranaca u Rusiji.

Podnositelji su na rusko tlo došli tijekom 2013. godine. U ožujku 2014. godine A.A. je zatražio od ruskih vlasti da mu dodijele status izbjeglice. Zahtjev je odbijen. U travnju 2014. godine, svi podnositelji su uhićeni u jednoj tvornici odjeće. Nadležni sud utvrdio je kako su počinili prekršaje - nezakoniti boravak na ruskom teritoriju te obavljanje poslova bez

---

¹ protiv presude je sukladno čl. 43. Konvencije podnesen zahtjev za upućivanje predmeta Velikom vijeću

radne dozvole. Isti sud odredio je njihovo protjerivanje u Siriju te zadržavanje do protjerivanja. L.M. i M.A. od tada se nalaze u Centru za zadržavanje stranaca, dok je A. A. pobjegao iz centra tijekom 2014. godine te se ne zna gdje se trenutno nalazi.

Dana 27. svibnja 2014. godine, žalbeni sud odbacio je žalbe protiv naloga o protjerivanju. Nalog je time postao izvršan. Međutim, budući da je Sud sukladno čl. 39. Poslovnika odredio privremenu mjeru zabrane protjerivanja podnositelja iz Rusije, provođenje naloga o protjerivanju je odgođeno do donošenja odluke u postupku pred Sudom.

Tijekom postupka koji je rezultirao donošenjem naloga o protjerivanju, podnositelji su zatražili dodjeljivanje izbjegličkog statusa te su podnijeli zahtjev za privremeni azil. Naveli su kako su Siriju napustili zbog rata i životne opasnosti. Njihovi zahtjevi su odbijeni.

❖ PRIGOVORI

Podnositelji su prigovarali da će izvršavanje naloga o protjerivanju u Siriju dovesti do povrede prava na život (čl. 2. Konvencije) i mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja zabranjenog čl. 3. Konvencije te kako nemaju na raspolaganju učinkovito pravno sredstvo protiv tih povreda zajamčeno čl.13. Konvencije. Prigovarali su da uvjeti zadržavanja nisu u skladu s zahtjevima iz čl. 3. Konvencije. Pozivajući se na čl. 5. st. 1. (f) i čl. 5. st. 4. prigovarali su kako ne postoji mogućnost ispitivanja odluke o zadržavanju te kako nije određeno maksimalno trajanje zadržavanja. Na kraju, prigovarali su da nisu u mogućnosti slobodno komunicirati sa Sudom jer im nije osiguran prevoditelj, a komunikacija s odvjetnicima je ograničena (čl. 34. Konvencije).

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na čl. 2. i čl. 3. Konvencije

Sud je odbio prigovor ruske vlade da su podnositelji propustili iscrpiti sva dostupna domaća pravna sredstva jer u trenutku podnošenja zahtjeva domaća tijela još nisu bila donijela konačnu odluku povodom zahtjeva za dodjeljivanje izbjegličkog statusa te odobravanja privremenog azila.

Sud je istaknuo da je i dalje na snazi odluka od 27. svibnja 2014. godine kojom je utvrđena izvršnost naloga o protjerivanju podnositelja. Postupci povodom zahtjeva za dodjeljivanje izbjegličkog statusa te odobravanja privremenog azila ili nisu rezultirali uspjehom za podnositelje ili još uvijek traju. Osim toga, uvjeti u Centru za zadržavanje sprječavali su podnositelje da aktivno sudjeluju u tim postupcima.

Nadalje, Sud je utvrdio kako su podnositelji ruskim tijelima podastrijeli uvjerljive dokaze da bi protjerivanje u Siriju moglo prouzročiti ozbiljne posljedice za njihov život. U žalbenom postupku istaknuli su kako dolaze iz Damaska i Aleppa, regija koje su od 2012. godine ozbiljno zahvaćene ratnim zbivanjima. Dostavili su i detaljne informacije o riziku kojemu bi bili izloženi ako se vrate u Siriju. Povrh toga, Sud je primijetio da i iz izvješća ruske službe za imigraciju proizlazi da postoji potreba za pružanjem međunarodne pomoći sirijskim državljanima koji traže azil.

Sud je zauzeo stav da ruski sudovi nisu detaljno ispitali navode podnositelja niti u jednom domaćem postupku. U postupku koji je doveo do izdavanja naloga o protjerivanju, opseg ispitivanja predmeta se uglavnom odnosio na dokazivanje da je boravak podnositelja u Rusiji bio nezakonit. Ni prvostupanjski ni drugostupanjski sud nisu se upuštali u detaljno ispitivanje opasnosti na koju su ukazivali podnositelji niti su uzeli u obzir trenutna ratna zbivanja u Siriji. Imajući na umu apsolutnu zabranu mučenja i

nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja predviđenu čl. 3. Konvencije, Sud je naglasio kako domaći sudovi prilikom donošenja naloga o protjerivanju nisu u obzir uzeli opasnost koju protjerivanje može prouzročiti za podnositelje. Sud je izrazio zabrinutost glede postupanja domaćih sudova s obzirom da iz prakse Vrhovnog suda u sličnim predmetima proizlazi da su domaći sudovi inače detaljno ispitivali navode o opasnosti koja bi mogla nastati u slučaju protjerivanja. Takva praksa ukazuje da u slučaju detaljnog ispitivanja predmeta može doći do ukidanja naloga o protjerivanju.

Imajući na umu apsolutnu zabranu mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja predviđenu čl. 3. Konvencije, Sud je naglasio kako domaći sudovi prilikom donošenja naloga o protjerivanju nisu u obzir uzeli opasnost koju to protjerivanje može prouzročiti za podnositelje.

Sam Sud do sada nije donio presudu kojom bi ispitao u kojoj mjeri bi vraćanje stranca u Siriju moglo prouzročiti za život opasne posljedice ili dovesti do zlostavljanja. Ovo je stoga jer većina europskih država trenutno ne protjeruje sirijske državljane koji borave na njihovim teritorijima. U rujnu 2014. godine, Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice izrazio je zadovoljstvo s načinom na koji većina europskih država postupa sa sirijskim izbjeglicama, što uključuje i svojevrсни moratorij glede vraćanja istih u Siriju. Posljednja izvješća UN-a ukazuju da sirijski državljani trpe nemjerljivu štetu i povrede ljudskih prava i da se radi o humanitarnoj krizi koja dovodi do egzodusa skoro polovice sirijskog stanovništva.

Podnositelji su podrijetlom iz Damaska i Aleppa, regija koje su osobito zahvaćene ratnim stradavanjima. M.A. je ukazao kako je milicija koja je okupirala područje u kojemu živi ubila članove njegove obitelji te kako se boji da će se isto dogoditi i njemu. L.M. je Palestinac bez državljanstva. Prema UNHCR-u skoro sva područja na kojima se nalaze palestinske izbjeglice izravno su pogođena ratnim zbivanjima. UNHCR je istaknuo kako je palestinskim izbjeglicama potrebna međunarodna zaštita.

Sud je utvrdio kako su podnositelji iznijeli uvjerljive navode da bi povratak u Siriju mogao dovesti do povrede čl. 2. i/ili 3. Konvencije. Ruska vlada nije opovrgnula ove navode niti je dokazala da bi njihova zaštita u slučaju povratka bila osigurana.

Sukladno tome, Sud je utvrdio da bi protjerivanje podnositelja u Siriju moglo dovesti do povrede čl. 2. i/ili 3. Konvencije. Sud nije smatrao potrebnim ispitivati zahtjev u okviru čl. 13. Konvencije.

U odnosu na uvjete u Centru za zadržavanje stranaca, Sud je ocijenio da ništa ne ukazuje na povredu Konvencije pa je zahtjev u tom dijelu proglasio nedopuštenim.

U odnosu na članak 5. Konvencije

Sud je povredu čl. 5. st. 4. Konvencije prethodno utvrdio u brojnim predmetima protiv Rusije zbog nedostatka odredbe u domaćem pravu koja omogućava sudsko ispitivanje odluke o protjerivanju. U tim slučajevima, podnositelji nisu na raspolaganju imali takvu mogućnost. Sud je stoga presuđivao da je došlo do povrede čl. 5. st. 4. Konvencije.

U odnosu na prigovore iz čl. 5. st. 1. Konvencije Sud je zadovoljan što je zadržavanje podnositelja odredilo nadležno tijelo u postupku za prekršaj koji je sukladno mjerodavnom pravu kažnjiv protjerivanjem stranaca. No, iako su podnositelji domaćim

sudovima dostavili informacije kako nalog o protjerivanju nije moguće izvršiti, domaći sudovi nisu ispitali ove navode već su samo potvrdili nalog o protjerivanju. Posljedično, nakon 27. svibnja 2014. godine, podnositelji se više nisu mogli u okviru čl. 5. st. 4. Konvencije, smatrati „osobama u odnosu na koje su se vodili postupci u vezi s protjerivanjem“. Iako nakon tog datuma nijedna radnja nije poduzeta, podnositelji su ostali zadržani u Centru bez ikakve naznake kada bi mogli biti pušteni. Sukladno tome, Sud je utvrdio povredu čl. 5. st. 1. Konvencije.

Primjena čl.46. Konvencije

U svjetlu povrede čl. 5. st. 1. Konvencije, Sud smatra potrebnim navesti individualne mjere izvršenja presude. Stoga je istaknuo da Rusija mora hitno pustiti na slobodu dvojicu podnositelja koji se nalaze u Centru za zadržavanje stranaca.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

9.000,00 eura – svakom od podnositelja na ime naknade nematerijalne štete

8.600,00 eura – ukupno svim podnositeljima na ime troškova postupka

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na život*
- *zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja*
- *protjerivanje sirijskih državljana*
- *ispitivanje rizika od protjerivanja*
- *ekstradicijski pritvor*
- *privremena mjera (čl. 39. Poslovnika Suda)*

DOMAĆA TIJELA PROPUSTILA SU PRAVODOBNO UTVRDITI ODGOVORNOST ZA SMRT ŽRTAVA POTRESA

ÖZEL I DRUGI protiv TURSKE

---

*zahtjevi broj 14350/05, 15245/05,
16051/05
presuda od 17. studenog 2015.*

❖ ČINJENICE

Predmet se odnosi na jedan od najrazornijih potresa koji je tijekom kolovoza 1999. godine potresao Tursku. U tom potresu smrtno je stradalo oko 17.000 ljudi. Epicentar potresa bio je u gradu Izmit. Međutim, zbog visoke magnitude potresa (7.2 stupnjeva po Richteru) potresom je ozbiljno bila zahvaćena cijela pokrajina Kocaeli inače poznata po seizmičkim aktivnostima te tako i grad Çınarcık u kojemu su smrtno stradali članovi obitelji podnositelja. Smrt je nastupila urušavanjem zgrada koje je izgradilo trgovačko društvo V.G. Arsa Ofisi. Protiv petero zaposlenika tog trgovačkog društva pokrenut je kazneni postupak zbog sumnje da su prouzročili smrt žrtava jer je do urušavanja zgrada došlo zbog loših materijala korištenih pri građenju. Podnositelji su sudjelovali u navedenom postupku koji je rezultirao donošenjem osuđujuće presude protiv dvojice okrivljenika, dok je u odnosu na ostale nastupila zastara.

Tijekom 1999. i 2000. godine, neki od podnositelja pokrenuli su protiv trgovačkog društva V.G. Arsa Ofisi parnične postupke radi naknade štete u kojima im je na koncu dosuđena naknada štete u različitim iznosima.

Pozivajući se na članak 2. Konvencije, podnositelji se prigovorili kako je došlo do povrede prava na život zbog smrti članova njihovih obitelji uslijed potresa. Nadalje, u

odnosu na kazneni postupak, podnositelji su istaknuli i navodnu povredu prava na pošteno suđenje (čl. 6. Konvencije) i prava na učinkovito pravno sredstvo (čl. 13. Konvencije). Pozivajući se na čl. 1. Protokola 1. podnositelji su prigovorili na povredu prava na mirno uživanje vlasništva.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na članak 2. Konvencije

Sud je istaknuo kako čl. 2. Konvencije državama članicama nameće obvezu poduzimanja mjera nužnih za zaštitu života pojedinaca koji žive na njihovom teritoriju, čak i u slučaju prirodnih katastrofa (vidi presudu [*Budayeva i drugi protiv Rusije*](#)).²

U vezi s obvezom države članice da spriječi katastrofe i zaštititi svoje građane, Sud je objasnio kako se ova obveza osobito odnosi na usvajanje mjera koje će osigurati da domaća tijela na odgovarajući način reagiraju na neočekivane prirodne pojave kao što su potresi. Takve preventivne mjere obuhvaćaju plansko građenje i cjelokupnu kontrolu nad urbanističkim razvojem. U konkretnom slučaju, Sud je primijetio da su domaća tijela bila svjesna rizika od potresa koji je postojao u pokrajini Kocaeli, poznatoj po seizmičkim aktivnostima. Stoga su domaća tijela nadležna za izdavanje građevinskih dozvola imala ključnu ulogu i odgovornost u prevenciji rizika uzrokovanog potresom. Međutim, Sud je utvrdio kako je taj dio zahtjeva, koji se odnosio na odgovornost navedenih tijela, podnesen izvan šestomjesečnog roka te ga je odbacio sukladno čl. 35. st. 1. Konvencije.

U vezi s kaznenim postupkom, Sud je primijetio kako je isti trajao više od 12 godina.

---

² zahtjevi br. 15339/02, 21166/02, 20058/02, 11673/02 i 15343/02

Domaća tijela trebala su voditi računa o važnosti istrage tijekom koje su trebala pravovremeno utvrditi odgovornost i okolnosti uslijed kojih su se zgrade urušile te tako izbjeći toleriranje ili prikrivanje nezakonitih radnji.

Iako je ovaj predmet bio složen, samo je protiv pet osoba podignuta optužnica, a nalazi i mišljenja vještaka izrađeni su već na početku samog postupka. Protiv dvojice okrivljenika donesena je osuđujuća presuda, dok je u odnosu na preostalu trojicu nastupila zastara. Sud je zaključio da je kazneni postupak predugo trajao jer radnje nisu poduzimane promptno. Zauzeo je stav da su domaća tijela trebala voditi računa o važnosti istrage tijekom koje su trebala pravovremeno utvrditi odgovornost i okolnosti uslijed kojih su se zgrade urušile te tako izbjeći toleriranje ili prikrivanje nezakonitih radnji. Shodno tome, Sud je utvrdio kako je došlo do povrede prava na život nastale smrću članova njihovih obitelji uslijed potresa.

U odnosu na ostale navodne povrede Sud je istaknuo kako ne postoji potreba za ispitivanjem istih s obzirom da su sva najvažnija pravna pitanja ispitana u okviru povrede prava na život.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

Sud je podnositeljima na ime naknade nematerijalne štete dodijelio ukupan iznos od 120.000 eura. Pojedinačni iznos od 4.000 eura na ime troškova postupka dodijelio je dvama podnositeljima.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na život*
- *učinkovitost istrage*
- *prirodne katastrofe*
- *potresi*
- *obveze države*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ZATVORSKE VLASTI NISU ODGOVORNE ZA SMRT ZATVORENIKA KOJI JE BOLOVAO OD ŠIZOFRENIJE

**SELLAL protiv
FRANCUSKE**

---

*zahtjev broj 32432/13
presuda od 8. listopada 2015.*

❖ ČINJENICE

Podnositeljice zahtjeva su sestre A.S., koji je bolovao od šizofrenije. A.S. je odbio liječnički tretman čije je provođenje predstavljalo preduvjet za njegov uvjetni otpust, pa je dana 30. siječnja 2004. godine smješten u zatvorsku ustanovu. Dana 7. travnja 2004. godine pronađen je mrtav u svojoj zatvorskoj ćeliji, obješen o radijator.

Istraga je odmah pokrenuta, a obdukcijom je potvrđeno da je uzrok smrti samoubojstvo. Istraga je pokazala da je zatvorenik bio pod redovitim nadzorom psihijatra i dobivao odgovarajući psihotretman. Informacijski obrazac koji je popunjen pri njegovom uhićenju i dovođenju u zatvor spominjao je poremećaje u ponašanju, ali ne i rizik od suicida. Dana 10. veljače 2004. godine prisilno je hospitaliziran zbog paranoidnog ponašanja, ali je nakon dva dana vraćen u zatvor zbog poboljšanja stanja uslijed primjene odgovarajuće terapije.

Nakon što je A.S. lišen slobode, završila je njegova veza s partnericom s kojom je imao sina. Susret sa sinom koji je bio zakazan za 6. travnja 2004. godine otkazan je zbog promjena u načinu rada zatvora.

Državni odvjetnik obustavio je istragu jer nije bilo dokaza da je počinjeno ikakvo kazneno djelo.

Zatvorenikova obitelj podnijela je prijavu zbog ubojstva i nepružanja pomoći osobi u opasnosti. Istragom je utvrđeno da je A.S. na dva psihijatrijska pregleda tijekom ožujka govorio o svojim planovima za budućnost. Istražni sudac obustavio je istragu jer nije bilo nikakvih dokaza o nemaru, budući da ništa nije upućivalo na to da je A.S. sklon suicidu.

Obitelj je potom podnijela tužbu za naknadu štete koja je odbijena jer su domaći sudovi utvrdili da, iako je podnositelj patio od šizofrenije, ništa u njegovoj medicinskoj dokumentaciji nije ukazivalo na sklonost suicidu.

U zahtjevu Sudu podnositeljice su prigovorile da nacionalne vlasti nisu poduzele nikakve radnje da zaštite život njihovog brata.

❖ OCJENA SUDA

A.S. se nalazio u redovnom zatvorskom sustavu jer domaće vlasti nisu utvrdile da kod njega postoji rizik od suicida. Sud je stoga morao ispitati jesu li domaće vlasti mogle prepoznati stvarni i neposredni rizik od suicida kod podnositelja.

*Niti ponašanje zatvorenika niti
medicinska dokumentacija nije
ukazivala na postojanje
stvarnog i neposrednog rizika
od suicida, pa kako
nacionalne vlasti nisu mogle
znati za postojanje takvog
rizika, nisu bile dužne
poduzeti nikakve dodatne
mjere za zaštitu prema
zatvoreniku.*

Sud je naglasio da je podnositelj bio dvostruko osjetljiv – i kao osoba lišena slobode i kao osoba koja pati od psihičkog poremećaja.

Opće je poznata činjenica da kod osoba koje boluju od šizofrenije postoji visok stupanj rizika od suicida. Međutim, ništa u zdravstvenom kartonu A.S., niti u kaznenim spisima nije ukazivalo na bilo kakav rizik od suicida. Štoviše, izgleda da je baš njegovo pritvaranje pripomoglo tome da se njegova bolest stavi pod kontrolu. U obrascu za procjenu rizika od suicida koji je ispunjen po njegovom dolasku u zatvor nije zabilježen takav rizik. A.S. nije pravio nikakve probleme dok je bio u zatvoru, iznosio je planove za budućnost i prihvatio liječenje.

Sud smatra da otkazivanje obiteljskog posjeta i prekid veze s partnericom nisu mogli sami po sebi promijeniti ocjenu nadležnih vlasti o postojanju rizika od suicida. Naime, posjet je bio samo odgođen za kasniji datum, ne i zabranjen. Osim toga, nije poznato jesu li zatvorske vlasti uopće znale za prekid veze između A.S. i njegove partnerice.

U tom svjetlu, Sud smatra da su domaći sudovi bili u pravu kada su zaključili da ponašanje

A.S. nije ukazivalo na postojanje rizika od suicida. Posljedično, nema osnova za tvrdnju da su nacionalne vlasti znale ili trebale znati da postoji stvaran i neposredan rizik od suicida. Zbog toga nisu bili dužni poduzeti nikakve dodatne mjere prema A.S., osim medicinskog tretmana koji su mu bile pružile.

Stoga nije došlo do povrede članka 2. Konvencije

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na život*
- *zaštita života osoba pod nadzorom države*
- *zatvorenici koji boluju od psihičkih bolesti*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ČLANAK 6.1.

PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE

1. Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj.

POVREDA PRAVA NA PRISTUP SUDU ZBOG NEJASNIH ODREDBA O ŽALBENOM ROKU

**RAIHANI protiv
BELGIJE**

*zahtjev broj 12019/08
presuda od 15. prosinca 2015.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva marokanski je državljanin koji živi u Belgiji. Njegova bivša supruga podnijela je zahtjev nadležnom sudu za povećanje iznosa za uzdržavanje zajedničkog djeteta, te prijedlog da se iznos za uzdržavanje izravno naplaćuje s njegovog računa. Sud je dana 10. veljače 2004. godine usvojio njezin zahtjev, a rješenje je doneseno u odsutnosti podnositelja koji se u to vrijeme nalazio na izvršavanju kazne zatvora u Maroku. Rješenje mu je dostavljeno na adresu koju je dao sudu u svrhu dostave. Nacionalni ured za zapošljavanje izdao je dozvolu za izravnu naplatu iznosa za uzdržavanje s računa podnositelja. Nakon što je 29. svibnja 2005. godine izašao iz zatvora, podnositelj je poduzeo korake da ostvari naknadu za

nezaposlene. Prvih nekoliko mjesečnih naknada u cijelosti je obustavljeno radi isplate iznosa uzdržavanja, a u sljedećim mjesecima obustavljen je dio naknade. Podnositelj je zatražio pravnu pomoć. Prvi odvjetnik dodijeljen mu je 14. srpnja 2005. godine, a zamijenjen je drugim 17. kolovoza. Dana 29. kolovoza 2005. godine taj je odvjetnik pribavio presliku rješenja na temelju kojeg su vršene obustave isplate. Dana 28. rujna 2005. godine podnositelj je podnio žalbu protiv rješenja, te istovremeno zatražio smanjenje, odnosno ukidanje obveze uzdržavanja.

Njegova žalba je odbačena kao nepravodobna, jer je sudac (Justice of Peace³) smatrao da je rok za žalbu istekao mjesec dana nakon 5. kolovoza 2005. godine, što je datum na koji je došlo do druge obustave isplate. Ipak, sud je prihvatio prijedlog za smanjenje iznosa uzdržavanja. Podnositelj je podnio žalbu Sudu prvog stupnja, koji je potvrdio da je njegova žalba podnesena izvan roka. Međutim, taj sud je utvrdio da je rok za žalbu počeo teći 12. srpnja 2005. godine, na dan prve obustave, a da je istekao 15. rujna 2005. godine, uračunavajući u taj rok i razdoblje sudačkih godišnjih odmora. Sud prvog stupnja odlučio je da podnositelj ima doprinositi onaj iznos za uzdržavanje koji je određen rješenjem od 10. veljače 2004. godine, budući da je utvrdio kako je to rješenje postalo pravomoćno. Podnositelj nije podnio reviziju. Naime, nije mu odobrena besplatna pravna pomoć, budući da su nadležna tijela zaključila kako revizija nema šanse za uspjeh.

Podnositelj je pred Sudom prigovorio na povredu prava na pristup sudu zbog odbacivanja njegove žalbe protiv rješenja o

³ Justice of Peace je sud za sporove male vrijednosti, a ima nadležnost i za određene sporove iz područja obiteljskog prava. Protiv odluka tog suda moguće je podnijeti žalbu Sudu prvog stupnja (First Instance Court)

određivanju iznosa uzdržavanja kao nepravodobne.

❖ OCJENA SUDA

U pogledu odbacivanja podnositeljeve prve žalbe, Sud primjećuje da je podnositeljev boravak u zatvora karakteriziran kao „viša sila“ od strane sudova koji su sudili u predmetu, i koji su time priznali da podnositelj zbog toga nije bio u mogućnosti postupati unutar redovnih rokova, niti je imao mogućnost saznati za sadržaj rješenja donesenog u njegovoj odsutnosti.

Zbog načina na koji su primijenjene odredbe o računanju roka za žalbu podnositelju nije omogućeno da pravovremeno shvati kada je rok počeo teći, odnosno kada završava.

Podnositelj je kontaktirao ured za ostvarivanje besplatne pravne pomoći čim je saznao za postojanje odluke na temelju koje se vrši obustava s njegove naknade za nezaposlenost. Tek je njegov drugi odvjetnik, koji mu je dodijeljen 17. kolovoza 2005. godine uspio pribaviti presliku rješenja. Na temelju toga Sud zaključuje da je podnositelj postupao s dužnom pažnjom, te da mu se ne može prigovoriti što nije ranije kontaktirao nadležna tijela radi pribavljanja preslike rješenja.

Sud nadalje primjećuje da je prvostupanjski sudac odredio 5. kolovoza 2005. godine kao datum od kojeg je počeo teći rok za žalbu, dok je žalbeni sud pomaknuo taj rok na 12. srpnja 2005. godine, te utvrdio da je isti istekao dana 15. rujna 2005. godine, uzimajući u obzir i vrijeme sudačkih godišnjih odmora. Vrijeme početka računanja roka bilo je, dakle, podložno

različitim tumačenjima. Osim toga, na datum kad mu je uskraćena isplata naknade za nezaposlenost podnositelj još uvijek nije znao koji je tome razlog i tek je morao pribaviti rješenje koje je doneseno u njegovoj odsutnosti.

Stoga je Sud utvrdio da je pri određivanju dana od kojeg se računa početak roka za žalbu došlo do dvostruke nejasnoće: utvrđivanje događaja koji treba uzeti kao početak roka dovelo je do različitih zaključaka, a datum koji je konačno utvrđen kao početak roka ne odgovara trenutku u kojem je podnositelj mogao i morao znati da postoji odluka protiv njega na koju ima pravo žalbe. Zbog načina na koji su primijenjene odredbe o računanju roka za žalbu podnositelju nije omogućeno da pravovremeno shvati kada je rok počeo teći, odnosno kada završava. Posljedično, Sud je ocijenio da odbacivanjem podnositeljeve žalbe domaći sudovi nisu poštivali odnos proporcionalnosti između cilja koji se željelo postići i upotrijebljenih sredstava. Podnositelj zahtjeva nije imao praktično i učinkovito pravo na pristup sudu radi podnošenja žalbe. Stoga je došlo do povrede prava iz članka 6. Konvencije.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

5.000 eura – na ime nematerijalne štete

KLJUČNE RIJEČI

- pravo na pristup sudu
- računanje žalbenog roka
- presuda zbog izostanka
- jasnoća zakonskih odredbi
- ujednačeno tumačenje zakona

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ČLANAK 6.3.

PRAVO NA OBRANU

---

3. Svatko optužen za kazneno djelo ima najmanje sljedeća prava:

...

c) da se brani sam ili uz branitelja po vlastitom izboru, a ako nema dovoljno sredstava platiti branitelja, ima pravo na besplatnog branitelja, kad to nalažu interesi pravde;

POVREDA PRAVA OBRANE ZBOG USKRAĆIVANJA PRAVA NA INFORMIRANI IZBOR BRANITELJA

DVORSKI protiv HRVATSKE

---

*zahtjev broj 25703/11
presuda Velikog vijeća od 20. listopada 2015.*

❖ ČINJENICE

U ranim jutarnjim satima dana 13. ožujka 2007. godine u Rijeci se dogodilo trostruko ubojstvo, razbojništvo i palež nebodera. Istog poslijepodneva podnositelj je radi ispitivanja doveden u policijsku postaju gdje je ostao sve dok sljedećeg dana nije formalno uhićen.

Podnositelj tvrdi da je tijekom jutra 14. ožujka 2007. godine njegova majka kontaktirala odvjetnika G.M., kojeg je upoznao tijekom prethodnog suđenja, i zatražila da zastupa njezinog sina. G.M. je stigao u policijsku postaju u 10.45, ali ga je policija odbila pustiti k podnositelju. G.M. je htio podnijeti kaznenu prijavu u vezi toga, ali su policijski službenici odbili zaprimiti prijavu. On je stoga ovaj događaj prijavio zamjenicima županijskog državnog odvjetnika u Rijeci i sudu. Oko 13.30 sati podnositeljev otac je potpisao punomoć

G.M. za zastupanje sina. Tijekom poslijepodneva G.M. je još jednom pokušao stupiti u kontakt s podnositeljem, ali bez uspjeha. G.M. je o tome obavijestio načelnika policijske uprave.

U večernjim satima dana 14. ožujka 2007. godine podnositelj je dao iskaz u prisutnosti odvjetnika M.R., kojeg je, prema zapisniku o policijskom ispitivanju, sam izabrao.

Dana 16. ožujka 2007. godine pokrenuta je istraga protiv podnositelja, a 12. srpnja 2007. godine podignuta je optužnica protiv podnositelja zbog tri teška ubojstva i paleža. Podnositelj je podnio prigovor protiv optužnice u kojom nije spominjao probleme u pogledu zastupanja prilikom ispitivanja pred policijom.

Dana 2. travnja 2008. godine podnositelj je predložio da sud pozove kao svjedoka odvjetnika G.M. radi davanja iskaza o navodno nezakonito pribavljenom priznanju pred policijom. Naveo je kako je odvjetniku G.M. bio zabranjen kontakt s njim te kako ga je policija prisilila na davanje priznanja. Sud je odbio taj prijedlog navodeći da su sve relevantne činjenice već utvrđene.

Dana 30. lipnja 2008. godine sud je proglasio podnositelja krivim prema optužnici i osudio ga na 40 godina zatvora. Podnositeljeve žalbe odbio je i drugostupanjski i trećestupanjski sud.

Ustavni sud je potvrdio da je kazneni postupak protiv podnositelja bio pošten te da nema dokaza da je podnositelj bio zlostavljan za vrijeme boravka u policiji.

Podnositelj je tvrdio da mu nije omogućeno da se tijekom ispitivanja pred policijom brani uz pravnu pomoć odvjetnika G.M., te da zbog toga nije imao pošteno suđenje.

Dana 28. studenog 2013. godine vijeće Suda donijelo je presudu u kojoj je utvrdilo da nije došlo do povrede članka 3. (zabrana mučenja) ni povrede članka 6. stavaka 1. i 3. Konvencije (pravo na pošteno suđenje i pravo na branitelja po vlastitom izboru). Po zahtjevu podnositelja

predmet je upućen Velikom vijeću na ponovno razmatranje.

❖ OCJENA SUDA

Dana 14. travnja 2007. godine između 20.10 i 23.00 sata podnositelj je dao iskaz policiji u prisutnosti odvjetnika M.R. kojeg je, prema tvrdnjama Vlade, izabrao po svojoj slobodnoj volji. Taj iskaz (priznanje) korišten je kao dokaz tijekom kaznenog postupka.

Međutim, Sud je primijetio da je tog jutra, drugi odvjetnik, G.M. obavijestio načelnika policijske uprave o neuspjelim pokušajima da kontaktira podnositelja koji se nalazio u policijskoj postaji. U svojoj pritužbi načelniku policijske postaje G.M. je tvrdio da je i tijekom popodnevnih sati pokušao doći do podnositelja, ali mu je ponovno rečeno da ode. Kada je podnositelj doveden pred istražnog suca tvrdio je da ga policija uopće nije obavijestila o dolasku odvjetnika G.M. Tijekom sudskog postupka prigovarao je da policija nije pustila odvjetnika G.M. k njemu te zatražio da sud ispita G.M. na tu okolnost, no taj njegov zahtjev je odbijen.

Je li podnositelja zastupao odvjetnik po vlastitom informiranom odabiru?

Sud je zaključio da je u dovoljnoj mjeri utvrđeno da su G.M.-a angažirali podnositeljevi roditelji, da je u više navrata pokušavao doći do podnositelja u policijskoj postaji te da su mu policijski službenici rekli neka ode, bez da su podnositelja obavijestili o njegovom dolasku. Stoga, iako je podnositelj sam izabrao odvjetnika M.R., to nije bio informirani izbor, jer nije imao saznanja o tome da je odvjetnik kojeg su mu angažirali roditelji pristupio u policijsku postaju s namjerom da ga zastupa.

Je li postojali valjani i dostatni razlozi da se odvjetniku G.M. uskrati pristup podnositelju?

Domaći zakon jasno navodi da branitelja može angažirati sam okrivljenik ili njegovi bliski srodnici, uključujući roditelje. Okrivljenik može odbiti zastupanje branitelja kojeg su mu angažirali roditelji, ali da bi to mogao, on prvo mora biti informiran o tome. Stoga je policija imala obavezu obavijestiti podnositelja o tome da je odvjetnik kojeg su mu angažirali roditelji pristupio u policijsku postaju. Međutim, policija to nije učinila, pa je podnositelj potpisao punomoć odvjetniku M.R. bez da je znao da su mu roditelji angažirali odvjetnika G.M. Podnositelju je stoga bila uskraćena mogućnost da izabere G.M. da ga zastupa na ispitivanju pred policijom. Sud nije uvjeren da je takvo ograničenje bilo opravdano valjanim i dostatnim razlozima.

Iako je podnositelj sam izabrao branitelja, to nije bio informirani izbor, jer nije imao saznanja o tome da je drugi odvjetnik kojeg su mu angažirali roditelji pristupio u policijsku postaju s namjerom da ga zastupa.

Je li se podnositelj odrekao prava da ga zastupa odvjetnik po vlastitom izboru?

Ne može se tvrditi da se potpisivanjem punomoći odvjetniku M.R. podnositelj odrekao svog prava na temelju članka 6. Konvencije da bude zastupan po odvjetniku prema vlastitom informiranom izboru.

Je li narušena poštenost postupka u cjelini?

Podnositeljev iskaz pred policijom korišten je prilikom donošenja osuđujuće presude, iako

nije bio glavni temelj za optužnicu. Ujedno, podnositelj tijekom postupka nije prigovarao na kvalitetu pravnog zastupanja M.R. Međutim, Zakon o kaznenom postupku propisivao je da optuženik ima pravo sam izabrati branitelja, a tek ako taj odvjetnik ne može pristupiti, drugi odvjetnik može biti pozvan s liste dežurnih odvjetnika. Sud je utvrdio da ne postoje čvrsti dokazi da je u ovom predmetu poštovana ta zakonska odredba.

Također, prema zapisniku o ispitivanju podnositelja u policiji, M.R. i podnositelj su razgovarali otprilike samo deset minuta prije ispitivanja što je relativno kratko razdoblje imajući u vidu težinu optužbi.

Sud je naglasio važnost istrage⁴ koja prethodi kaznenom postupku jer dokazi koji su tijekom nje prikupljeni određuju okvir za odlučivanje u kaznenom postupku. Stoga bi optužena osoba već u toj fazi trebala imati mogućnost da je zastupa branitelj po njezinom vlastitom izboru.

Kada se pojave tvrdnje da je imenovanje ili izbor odvjetnika osumnjičenika doprinio davanju inkriminirajućih izjava na samom početku kaznene istrage, potrebno je pažljivo ispitivanje tih navoda od strane domaćih vlasti, posebno sudova. Međutim, nijedno tijelo nije poduzelo nikakve korake da pribavi iskaz G.M. ili nekog od uključenih policijskih službenika kako bi se utvrdile okolnosti njegovog pristupanja u policijsku postaju.

Pri donošenju zaključka o tome je li podnositelj imao pravo na pošteno suđenje, Sud primjećuje da je na samom početku istrage podnositelju uskraćen pristup odvjetniku kojeg su mu izabrali roditelji, kao i mogućnost da samostalno odabere odvjetnika u skladu s pravom na informirani izbor odvjetnika. Posljedice ovakvog postupanja policije mogu se protumačiti na način da je podnositelj

⁴ Istraga, u konvencijskom smislu, predstavlja svako istraživanje kaznenog djela, uključujući, primjerice, predistražni postupak, neovisno o definiciji istrage u nacionalnom zakonodavstvu.

priznao počinjenje kaznenog djela, umjesto da se branio šutnjom na što je imao pravo, i da je to njegovo priznanje kasnije uzeto kao dokaz protiv njega.

Zaključno

Policija nije ni na koji način obavijestila podnositelja o dolasku G.M. u policijsku postaju, podnositelj je kasnije tijekom policijskog ispitivanja u cijelosti priznao kazneno djelo, a priznanje je korišteno kao dokaz u kaznenom postupku u kojem je osuđen. Nacionalni sudovi nisu na prikladan način ispitali ovo pitanje niti poduzeli nužne mjere da se osigura pošteno suđenje. Ovi čimbenici nepovratno su povrijedili podnositeljeva prava na obranu i utjecali na poštenost kaznenog postupka u cjelini.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

Utvrđenje naknade samo po sebi predstavlja dostatnu zadovoljštinu

6.500 eura - na ime troškova postupka

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na izbor branitelja*
- *informirani izbor branitelja*
- *priznanje pred policijom*
- *pravo na obranu*
- *pošteno suđenje*

Službeni tekst presude Velikog vijeća pogledajte [ovdje](#).

Prijevod presude pogledajte [ovdje](#).

PRAVO NA ISPITIVANJE SVJEDOKA U KAZNENOM POSTUPKU

3. Svatko optužen za kazneno djelo ima najmanje sljedeća prava:

...

d) da ispituje ili daje ispitati svjedoke optužbe i da se osigura prisustvo i ispitivanje svjedoka obrane pod istim uvjetima kao i svjedoka optužbe

POVREDA PRAVA OBRANE ZBOG NEMOGUĆNOSTI ISPITIVANJA KLJUČNIH SVJEDOKA

SCHATSCHASCHWILI protiv NJEMAČKE

zahtjev broj 9154/10

presuda Velikog vijeća od 15. prosinca 2015.

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva osuđen je u Njemačkoj za više kaznenih djela razbojništva i iznude, počinjenih u listopadu 2006. i u veljači 2007. godine. Osuđen je na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od devet godina i šest mjeseci.

U pogledu kaznenog djela počinjenog u veljači 2007. godine, podnositelj je osuđen da je zajedno s nekoliko supočinitelja opljačkao dvije žene iz Latvije koje su živjele u Njemačkoj i radile kao prostitutke. Sud je na raspravi pročitao iskaze ovih dviju žena koje su dane pred policijom i kasnije pred istražnim sucem. Iako je postojala mogućnost da se podnositelju postavi branitelj koji ima pravo prisustvovati ispitivanju svjedoka pred

istražnim sucem, u ovom slučaju takav branitelj podnositelju nije postavljen. Ubrzo nakon davanja iskaza, dvije žene su napustile Njemačku i vratile se u Latviju. Kada su ponovno pozvane na sud, odbile su doći te dostavile medicinsku dokumentaciju iz koje proizlazi da su traumatizirane ovim kaznenim djelom.

Njemački sudovi u nekoliko su navrata neuspješno pokušali osigurati njihovu nazočnost na suđenju, predlažući nekoliko mogućnosti za njihov dolazak te naglašavajući da će dobiti zaštitu u Njemačkoj. Sud je zatim zatražio pravnu pomoć od latvijskih vlasti te je dogovoreno da će predsjednik vijeća njemačkog suda provesti ispitivanje svjedokinja uz pomoć video-linka u prostorijama latvijskog suda. Međutim, predsjednik latvijskog suda otkazao je svjedočenje neposredno prije zakazanog ročišta, navodeći da su svjedokinje dokazale da još uvijek pate od posttraumatskog poremećaja. Njemački sud potom je informirao latvijski sud da prema njemačkim propisima svjedokinje nisu dovoljno potkrijepile svoje odbijanje svjedočenja. Latvijski sud nije odgovorio na prijedlog njemačkog suda da svjedokinje ispita sudski vještak ili podredno, da im se nametne obaveza svjedočenja. Nakon svega, njemački sud je ocijenio da postoje nepremostive zapreke za ispitivanje svjedokinja te odlučio da će se pročitati njihovi raniji iskazi.

Osim na njihovim iskazima, sud je svoju presudu temeljio i na drugim dokazima.

Podnositelj je u žalbi istaknuo da nije imao priliku ispitati jedine svjedoke očevidce. Njegova žalba je odbijena.

Podnositelj se pred Sudom žalio da kazneni postupak nije bio pošten jer niti on niti njegov odvjetnik nisu imali mogućnost ispitati jedine očevidce kaznenog djela za koje je osuđen.

Dana 17. travnja 2014. vijeće je donijelo presudu u kojoj je utvrdilo da nema povrede

prava iz članka 6. stavka 1. i stavka 3.(d) Konvencije jer je bilo dovoljno čimbenika uz pomoć kojih su se uravnotežile poteškoće obrane uzrokovane time što su iskazi svjedokinja pročitani.

Podnositelj je zatražio da predmet bude podnesen Velikom vijeću na razmatranje.

❖ OCJENA SUDA

Sud je u presudi potvrdio i razjasnio načela postavljena u svojoj presudi [Al-Khawaja i Tahery protiv Ujedinjene Kraljevine](#)⁵. Posebno je razmotrio sljedeće: je li postojao opravdan razlog za nedolazak svjedokinja na sud; je li iskaz odsutnih svjedokinja bio jedini ili ključan dokaz za podnositeljevu osudu; jesu li postojali dovoljni čimbenici uravnoteženja kojima su se mogle nadoknaditi poteškoće obrane proizašle iz prihvaćanja nepreispitanog dokaza.

Sud smatra da je, iz perspektive njemačkih sudova, postojao dobar razlog za korištenje iskaza koje su svjedokinje dale pred policijom i istražnim sucem. Sud primjećuje da njemački sudovi nisu odmah prihvatili razloge kojima su svjedokinje obrazlagale svoj nedolazak na sud. Tek nakon što je sud nekoliko puta bezuspješno pokušao osigurati njihov dolazak na sud i nakon što je latvijski sud otkazao ispitivanje putem video-linka, njemački sud je ocijenio da postoje nepremostive zapreke za saslušanje ovih svjedokinja na raspravi. Taj sud nije imao nikakve druge mogućnosti, u okviru svoje nadležnosti na teritoriju Njemačke, da osigura pristupanje dviju latvijskih državljanke koje imaju prebivalište u svojoj državi.

Što se tiče važnosti iskaza ovih dviju svjedokinja, Sud primjećuje da su one bile jedini očevidci kaznenog djela. Dodatni dokazi bili su samo dokazi po čuvenju ili sporedni tehnički dokazi koji kao takvi nisu bili odlučni

za dokazivanje razbojništva ili iznude. Stoga je Sud zaključio da su ovi iskazi, iako nisu bili jedini, bili odlučujući dokazi za podnositeljevu osudu.

Svjedokinje su saslušane pred istražnim sucem zbog bojazni da će dokazi biti izgubljeni zbog njihovog skorašnjeg povratka u Latviju. Unatoč tome, vlasti podnositelju nisu osigurale mogućnost da ih ispita putem branitelja koji bi ga zastupao na istražnom ročištu. Time su vlasti zanemarile predvidljivi rizik, koji se kasnije i ostvario, da niti podnositelj niti njegov branitelj neće biti u mogućnosti ispitati svjedokinje ni u jednoj fazi postupka.

U vezi čimbenika uravnoteženja kojima bi se nadoknadile poteškoće obrane, Sud je najprije razmotrio pristup koji je raspravni sud zauzeo u pogledu dokaza koji nisu preispitani. Zaključio je kako je raspravni sud pažljivo ispitao pouzdanost i vjerodostojnost iskaza odsutnih svjedokinja. Svjestan smanjene dokazne vrijednosti tih iskaza, sud je usporedio sadržaj ponovljenih izjava obje svjedokinje te ocijenio da su dale detaljne i dosljedne opise okolnosti u kojima je djelo počinjeno. Zaključio je da to što svjedokinje prilikom prepoznavanja u policiji nisu prepoznale podnositelja kao počinitelja kaznenog djela ukazuje na to da nisu svjedočile s namjerom da baš njega optuže. Prilikom ocjene njihove vjerodostojnosti sud se posvetio različitim aspektima njihovog ponašanja, te naposljetku utvrdio da postoji objašnjenje za njihov nedolazak na sud, i to bojazan od problema s policijom te strah od odmazde, što su razlozi

⁵ Zahtjevi broj 26766/05 i 22228/06

koji nemaju utjecaja na vjerodostojnost njihovih iskaza.

Međutim, Sud je primijetio da nisu poduzete gotovo nikakve procesne mjere kojima bi se nadoknadila nemogućnost obrane da preispita svjedokinje na glavnoj raspravi. Istina, podnositelj je imao mogućnost iznijeti svoju verziju događaja, osporiti iskaze svjedokinja te ispitivati ostale svjedoke. No, nije imao nikakvu mogućnosti, čak ni na indirektan način, postaviti pitanja ključnim svjedokinjama, primjerice pisanim putem.

Štoviše, niti podnositelj niti njegov branitelj nisu imali priliku ispitati svjedokinje tijekom istrage. Sud je također primijetio da je, prema njemačkom zakonodavstvu, tužiteljstvo moglo postaviti branitelja podnositelju u fazi istrage. Taj branitelj imao bi pravo prisustvovati ispitivanju svjedoka pred istražnim sucem. Međutim, ta zaštitna procesna mjera nije upotrijebljena u ovom predmetu. U tom kontekstu, Sud napominje da su svjedokinje saslušane pred istražnim sucem upravo zbog bojazni da će dokazi biti izgubljeni zbog njihovog skorašnjeg povratka u Latviju. Unatoč tome, vlasti podnositelju nisu osigurale mogućnost da ispita svjedokinje na način da mu dodijele branitelja koji bi ga zastupao na istražnom ročištu. Time su vlasti zanemarile predvidljivi rizik, koji se kasnije i ostvario, da niti podnositelj niti njegov branitelj neće biti u mogućnosti ispitati svjedokinje ni u jednoj fazi postupka.

Zaključno, u svjetlu važnosti koju su iskazi jedinih svjedoka očevidaca imali na podnositelju osudu, Sud je ocijenio da poduzete uravnotežujuće mjere nisu bile dostatne za pravilnu ocjenu pouzdanosti iskaza. Stoga je došlo do povrede članka 6. stavka 1. i 3. (d) Konvencije.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

Podnositelj nije postavio zahtjev za pravičnu naknadu, pa mu ista nije niti dodijeljena.

KLJUČNE RIJEČI

- *pošteno suđenje*
- *kazneni postupak*
- *prava obrane*
- *neposredno ispitivanje svjedoka*
- *čitanje iskaza odsutnog svjedoka*
- *uravnotežujući procesni čimbenici*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ČLANAK 7.1.

NEMA KAZNE BEZ ZAKONA

1. Nitko ne može biti proglašen krivim za kazneno djelo počinjeno činom ili propustom koji, u času počinjenja, po unutrašnjem ili po međunarodnom pravu nisu bili predviđeni kao kazneno djelo. Isto se tako ne može odrediti teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kad je kazneno djelo počinjeno.

OSUDA PODNOSITELJA ZA GENOCID SUPROTNA JE ČLANKU 7. BUDUĆI DA NIJE U SKLADU S MEĐUNARODNOPRAVNOM DEFINICIJOM GENOCIDA NITI OPĆIM NAČELIMA PRAVA NA SNAZI U VRIJEME POČINJENJA DJELA

**VASILIAUSKAS
protiv LITVE**

zahtjev broj: 35343/05

presuda Velikog vijeća od 20. listopada 2015.

❖ **ČINJENICE**

Podnositelj je od 1952. do umirovljenja 1972. godine radio za službu državne sigurnosti Litavskog SSR-a (MGB), te potom KGB-a. Dana 2. siječnja 1953. godine je kao viši operativni časnik MGB-a za regiju Šakiai po službenoj dužnosti sudjelovao u operaciji protiv dvojice partizana⁶ na području navedene

⁶ Sukladno litavskom „Zakonu o statusu sudionika pokreta otpora okupaciji od 1940-90.“, označava pripadnike nacionalnog dobrovoljnog i organiziranog oružanog otpora protiv sovjetske okupacije i režima.

regije. Pružajući otpor uhićenju, obojica partizana ubijena su uslijed paljbe iz vatrenog oružja. Zbog zasluga za uspješnost navedene operacije podnositelj je bio odlikovan. Nakon stjecanja neovisnosti Litve, državno odvjetništvo je u travnju 2001. godine pokrenulo istražni postupak radi smrti dvojice partizana u navedenom događaju. U rujnu iste godine podignuta je optužnica protiv podnositelja za kazneno djelo genocida na osnovu članka 71. Kaznenog zakona (KZ). Teretilo ga se da je kao pripadnik MGB-a bio svjestan glavne svrhe i metoda djelovanja tog državnog tijela, a to su fizičko uništavanje dijela litavskog stanovništva, odnosno, pripadnika partizanskog pokreta kao zasebne političke skupine koja je nakon II. Svjetskog rata pružala otpor Sovjetskom Savezu u borbi za oslobođenje i neovisnost Litve, čime je preuzeo aktivnu ulogu u ispunjavanju takvog cilja, osobno lišivši života dvojicu pripadnika te skupine. U međuvremenu, 2003. godine, na snagu je stupio novi KZ koji je kazneno djelo genocida propisao u članku 99. KZ. Dana 4. veljače 2004. godine Županijski sud u Kaunasu proglasio je podnositelja krivim za kazneno djelo genocida po članku 99. novog KZ-a i osudio ga na kaznu zatvora od šest godina. Presudu je u rujnu 2004. godine potvrdio žalbeni sud. Odbacivši prigovor podnositelja da je definicija genocida u članku 99. KZ-a u suprotnosti s definicijom iz članka 2. Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948. godine (Konvencija o genocidu), žalbeni sud je u svojoj odluci naveo da je uključivanje političkih skupina u opis bića kaznenog djela genocida u članku 99. KZ-a u skladu s „realnošću“, te da Konvencija o genocidu ničime izričito ne sprječava države stranke da tumače koncept genocida šire nego ga propisuje Konvencija. Istaknuo je da su litavski partizani, kao politička skupina, istodobno bili dijelom litavskog naroda, kao zasebne nacionalne skupine. S obzirom da su sovjetski zločini protiv litavskog naroda provođeni prema kriteriju nacionalno-etničke

pripadnosti, žalbeni sud je smatrao da su u podnositeljvom slučaju ispunjeni preduvjeti za ostvarivanje djela genocida sukladno međunarodnom pravu. Vrhovni sud je u veljači 2005. godine potvrdio presudu. Dodatno se pozvao na članak 2. Zakona o odgovornosti za genocid nad litavskim stanovništvom iz 1992. godine, kojim je propisano da se ubijanje litavskog stanovništva za vrijeme okupacije i aneksije od strane Sovjeta ima smatrati kaznenim djelom genocida. Budući je ta odredba transponirana u članak 99. KZ-a, Vrhovni sud je zaključio kako dvojbe podnositelja o tumačenju koncepta genocida valja odbaciti.

❖ PRIGOVORI

Podnositelj je tvrdio da je njegova osuda za genocid protivna članku 7. Konvencije. Naveo je da je kazneni zakon na temelju kojeg je osuđen stupio na snagu 2003. godine, a da su domaći sudovi tumačili pojam genocida u širem sadržaju od onog kakav je bio definiran međunarodnim pravom koje je bilo na snazi u vrijeme počinjenja djela. Naime, članak 99. KZ-a među zaštićene skupine koje se imaju smatrati žrtvama genocida uključuje i političke skupine, dok iste nisu obuhvaćene člankom 2. Konvencije o genocidu.

Vijeće Suda prepustilo je odlučivanje o predmetu Velikom vijeću.

❖ OCJENA SUDA

Veliko vijeće Suda ponovilo je da članak 7. Konvencije ne dozvoljava retroaktivnu primjenu kaznenog zakona na štetu optuženog. Ova odredba utjelovljuje načelo prema kojem kazneno djelo i sankcija mogu biti propisani samo zakonom, koji ne smije biti tumačen ekstenzivno kako bi išao na štetu optuženog. Kazneno djelo mora biti zakonom jasno definirano (biti „dostupno“) i pojedinac bi

trebao biti u stanju znati (moći „predvidjeti“) iz teksta mjerodavne zakonske odredbe – po potrebi uz informirani pravni savjet – zbog kojih činjenja ili propusta može kazneno odgovarati. S obzirom da je zločin genocida transponiran u litavsko kazneno zakonodavstvo 1992. godine, a novi KZ je stupio na snagu 2003. godine, Sud je ustvrdio da je podnositelj osuđen na temelju propisa koji nisu bili na snazi 1953. godine, i to slijedom njihove retroaktivne primjene. S obzirom da opisana situacija upućuje na povredu članka 7. Konvencije, Sud je u prvom redu ispitivao osudu podnositelja s aspekta njezina uporišta u međunarodnom pravu koje je bilo na snazi 1953. godine.

Jesu li međunarodnopravni instrumenti o zabrani genocida bili podnositelju u dostatnoj mjeri dostupni?

Veliko vijeće je ustvrdilo da je međunarodno pravo 1953. godine jasno definiralo i priznavalo genocid kao međunarodni zločin, kako kodifikacijom u obliku Konvencije o genocidu, tako i ranije, osudom genocida u Rezoluciji Opće skupštine UN-a iz 1946. godine. Stoga je zaključilo da je riječ o djelu čiji su opis i međunarodnopravni instrumenti kažnjivosti za podnositelja bili u dostatnoj mjeri „dostupni“.

Je li podnositelj mogao predvidjeti da radnje zbog kojih je osuđen mogu biti okvalificirane kao genocid na osnovu međunarodnog prava na snazi 1953. godine?

Veliko vijeće je u odnosu na navedeno pitanje zauzelo negativni sud, i to iz sljedećih razloga: Prvo, međunarodnopravnom definicijom genocida sadržanom u članku 2. Konvencije o genocidu, taksativno su navedene četiri zaštićene skupine – nacionalne, etničke, rasne ili religijske te ista ne obuhvaća i „političke skupine“. Štoviše, *travaux préparatoires* upućivali su na namjeru država da se političke

skupine isključe iz dosega definicije genocida. Drugo, unatoč podijeljenim mišljenjima u međunarodnom običajnom pravu o dosegu djela genocida, kao i stanovitom favoriziranju kriminalizacije genocida i nad političkim skupinama, međunarodnopravna kodifikacija genocida ipak je ispustila političke skupine iz njegove definicije i s takvim suženim dosegom je dosljedno zadržana u narednim međunarodnopravnim instrumentima i jurisprudenciji međunarodnih sudova. Treće, u pogledu argumenta tužene države da su litavski partizani bili „dijelom“ nacionalne skupine koja je kao takva zaštićena Konvencijom o genocidu, Sud smatra da podnositelj 1953. godine nije mogao predvidjeti tumačenje pojma „djelomično uništi ... grupa“ iz članka 2. Konvencije o genocidu, kakvo su u svojim odlukama iznijeli domaći sudovi. Podnositelj posebice nije mogao predvidjeti smjernice za tumačenje tog pojma niti kriterije za utvrđenje genocida u slučajevima namjernog uništenja „dijela“ zaštićene skupine koji su kasnije nastali u praksi međunarodnih sudova, posebice Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju i Međunarodnog suda pravde. Prema tim smjernicama i kriterijima, uništenje „dijela“ zaštićene skupine može se smatrati genocidom prema čitavoj zaštićenoj skupini pod uvjetom da je riječ o značajnom dijelu skupine.

Jesu li domaći sudovi tumačili podnositeljeve radnje u skladu s razumijevanjem koncepta genocida kakvo je bilo na snazi 1953. godine?

Razmatrajući ovo pitanje Veliko vijeće je vodilo računa o striktnim preduvjetima za utvrđenje genocida, u smislu postojanja dokaza *in concreto* o posebnoj namjeri da se zaštićena skupina ciljano uništi u cijelosti ili djelomično, što predstavlja jamstvo da se takav zaključak neće donijeti olako. Sud je smatrao da litavski sudovi nisu tumačili genocid u skladu sa shvaćanjem njegova koncepta kakav je bio na snazi 1953. godine. Domaći sudovi nisu

S obzirom na međunarodnopravnu definiciju genocida na snazi u vrijeme kritičnog događanja, domaći su sudovi biće kaznenog djela genocida kakvo je propisano domaćim kaznenim zakonodavstvom tumačili analogijom na štetu podnositelja, te su time povrijedili načelo nullum crimen sine lege zajamčeno člankom 7. Konvencije.

raspolagali čvrstim argumentima za utvrđenje činjenice da su litavski partizani 1953. godine činili bitan dio nacionalne skupine.

Iako je žalbeni sud okvalificirao litavske partizane kao „predstavnik litavskog naroda“, dakle kao nacionalne, a ne političke skupine, nije pojasnio smisao pojma „predstavnic“ niti je izložio povijesne ili činjenične temelje za takvo utvrđenje, a isto je propustio učiniti i Vrhovni sud. Nadalje, iako je prihvatio da su radnje podnositelja imale za cilj uništiti partizane kao zasebnu i jasno identificirajuću skupinu, karakterističnu po njezinom oružanom otporu sovjetskoj vlasti, Sud nije automatizmom prihvatio tvrdnje tužene države da konvencijski pojmovi „nacionalni“ ili „etnički“ mogu prema svojem uobičajenom značenju biti prošireni na partizane. Sud je ustvrdio da domaće vlasti imaju pravo tumačiti definiciju genocida šire od njezinog međunarodnopravnog shvaćanja, no takve diskrecijske ovlasti ne dozvoljavaju domaćim sudovima da osude osobu na osnovu retroaktivne primjene takve šire definicije. Štoviše, zaključak domaćih sudova da su žrtve genocida potpadale pod međunarodnopravnu definiciju genocida izveden je argumentom

analogije, i to na štetu podnositelja, što čini osudu protiv njega neodrživom.

Je li podnositeljeva osuda opravdana na osnovu članka 7. stavka 2. Konvencije?

Veliko vijeće odbacilo je tvrdnje tužene države o kažnjivosti podnositeljevih radnji na osnovu općih načela prava priznatih od civiliziranih naroda. Ponovilo je kontekstualnu prirodu odredbe stavka 2. članka 7. Konvencije, koja ne implicira mogućnost odstupanja od općeg pravila zabrane retroaktivnosti, već ima za svrhu osigurati da se valjanost suđenja za zločine počinjene u Drugom svjetsku ratu ne dovodi u pitanje.

Uzimajući u obzir sve navedeno, Veliko vijeće Suda je ustanovilo da podnositeljeva osuda za genocid nije imala uporište u članku 7. Konvencije i utvrdilo je povredu te odredbe.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

Utvrđena povreda članka 7. Konvencije sama po sebi predstavlja dovoljno obeštećenje podnositelju za nematerijalnu štetu. Na ime materijalne štete Sud je podnositelju dodijelio iznos od 10.072,00 EUR, te na ime troškova postupka 2.450,00 EUR.

KLJUČNE RIJEČI

- *Nullum crimen sine lege nulla poena sine lege*
- *Retroaktivna primjena kaznenog zakonodavstva*
- *Konvencija o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida*
- *pojam genocida*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ČLANAK 8.

PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA

- 1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.*
  - 2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.*
-

TALIJANSKI SUDOVI NISU UZELI U OBZIR PRIGOVORE NA PRISTRANOST VJEŠTAKA NA TEMELJU ČIJEG MIŠLJENJA JE OCU OGRANIČENO PRAVO NA SUSRETE I DRUŽENJA

**BONDAVALLI
protiv ITALIJE**

---

*zahtjev broj 35532/12
presuda od 17. studenog 2015.*

❖ ČINJENICE

Tijekom kolovoza 2005. godine podnositelj i njegova tadašnja supruga pokrenuli su postupak za razvod braka. U rujnu 2006. godine zatražili su od nadležnog suda da im se sin oboma povjeri na odgoj i čuvanje. Sud je podnositelju dodijelio pravo na susrete i druženja. Žalbeni sud potvrdio je navedenu odluku.

U travnju 2009. godine podnositelj je obavijestio nadležni centar za socijalnu skrb o sumnji da majka zlostavlja dijete te je od doktora zatražio da dokumentira ogrebotine na djetetovom tijelu.

Centar za socijalnu skrb kojemu je sud naložio da nadzire provođenje susreta i druženja, zaključio je da je djetetu potrebno osigurati zaštitu jer otac pokazuje znakove uzrujanosti i stresa. Stoga je naložio susrete pod nadzorom centra. Centar za socijalnu skrb je ocijenio da se navodi o zlostavljanju ne mogu dokazati te je predložio psihijatrijsko vještačenje oba roditelja. Iz nalaza i mišljenja vještaka proizlazilo je da podnositelj pokazuje znakove paranoidne psihoze, te da je uvjeren kako je njegov sin zlostavljan.

Podnositelj je prigovorio navedenom nalazu i mišljenju uz obrazloženje da je vještak staž odrađivao zajedno s njegovom bivšom suprugom. Prigovarao je i da je centar za socijalnu skrb pristran zbog profesionalne povezanosti s majkom koja je radila kao psihijatrica u tom centru. Nadležni sud odbio je njegov zahtjev za promjenom centra za socijalnu skrb smatrajući kako njegovi prigovori proizlaze iz njegovog psihičkog stanja.

Podnositelj je dostavio nekoliko nalaza i mišljenja drugih vještaka koji su ukazivali da ne pati od psihičkih poremećaja ili smetnji. Navedeni nalazi i mišljenja su ukazivali i da nadležni centar za socijalnu skrb nije poduzeo mjere kojima bi pozitivno utjecao na jačanje odnosa između podnositelja i sina već je stalno bio na majčinoj strani. Domaći sudovi, međutim, nisu uzeli u obzir navedene nalaze i mišljenja vještaka smatrajući da isti nisu pouzdani i zahtijevali su od centra da organizira susrete i druženja između podnositelja i sina pod nadzorom.

Centar za socijalnu skrb zabranio je telefonsku komunikaciju između podnositelja i sina, a njihovi susreti su u nekoliko navrata ogađani ili se nisu ni dogodili.

Podnositelj od ožujka 2015. godine ostvaruje susrete i druženja sa sinom i to dva sata tjedno pod nadzorom socijalnog radnika, te dva i pol sata tjedno i jedan telefonski poziv u prisutnosti majke. Ostali oblici susreta i druženja nisu mu dopušteni.

❖ **PRIGOVORI**

Podnositelj prigovara da je došlo do povrede prava na zaštitu privatnog i obiteljskog života (čl. 8. Konvencije) jer je centar za socijalnu skrb imao prevelik utjecaj na odluke domaćeg suda. Prigovarao je i na postupanje domaćeg suda koji nije nadzirao rad centra za socijalnu skrb. Posebice je istaknuo da je psihijatar koji je izradio nalaz i mišljenje bio profesionalno povezan s njegovom bivšom suprugom.

❖ **Ocjena suda**

Sud je primijetio kako podnositelj od rujna 2009. godine pa nadalje ostvaruje pravo na susrete i druženja sa sinom u ograničenoj mjeri. Iako mu je sud dodijelio pravo na susrete i druženja u širokom opsegu, podnositelj to pravo nije mogao u potpunosti koristiti zbog negativnog nalaza i mišljenja vještaka koji je radio s djetetovom majkom i zbog negativnog mišljenja centra za socijalnu skrb u kojemu je majka radila.

Sud je nadalje primijetio kako je podnositelj u nekoliko navrata prigovarao pristranosti psihijatra vještaka i centra za socijalnu skrb. No, domaći sudovi su zanemarili njegove prigovore te odredili ograničene susrete i druženja pod nadzorom tog istog centra iako je iz nalaza i mišljenja psihijatara koje je podnositelj dostavio proizlazilo kako nema psihičkih smetnji.

Sud je istaknuo kako je već u svojoj praksi utvrđivao povrede Konvencije jer domaća tijela nisu u obzir uzimala, primjerice, povezanost između psihijatra vještaka koji izrađuje nalaz i mišljenje psihičkog stanja

djeteta i djetetovog počima.⁷ U konkretnom slučaju, Sud je utvrdio jasnu poveznicu između djetetove majke i centra za socijalnu skrb te psihijatra koji je izradio nalaz i mišljenje.

Domaći sudovi nisu poduzeli odgovarajuće mjere kojima bi podnositelju osigurali susrete i druženja koji bi bili u najboljem interesu djeteta.

Sud je naglasio kako bi bilo u interesu podnositelja i djeteta da je domaći sud razmotrio podnositeljeve prigovore o pristranosti. To bi dovelo do bolje procjene stanja i odluke je li potrebno susrete i druženja ograničiti ili proširiti.

Sud je zaključio da domaći sudovi nisu poduzeli potrebne mjere kojima bi stvorili nužne uvjete u kojima bi podnositelj u potpunosti mogao ostvarivati pravo na susrete i druženja sa sinom. Postupak je trebao biti popraćen odgovarajućim zaštitnim mehanizmima koji bi omogućili uvažavanje podnositeljevih potreba i zaštitu njegovih interesa. Domaći sudovi nisu postupali s nužnom pažnjom zbog čega je podnositelj u razdoblju od sedam godina ostvarivao ograničene susrete i druženja sa sinom, što je prouzročilo nepopravljivu štetu u njihovom odnosu.

Uzimajući u obzir navedeno, uz uvažavanje slobode procjene koju država uživa u takvim predmetima, Sud smatra da domaći sudovi nisu poduzeli odgovarajuće mjere kojima bi podnositelju osigurali susrete i druženja koji bi bili u najboljem interesu djeteta. Stoga je Sud utvrdio povredu prava na obiteljski život iz čl. 8. Konvencije.

⁷ vidi presudu [Piazzi protiv Italije](#), zahtjev br. 36168/09

❖ PRAVIČNA NAKNADA

10.000,00 EUR – na ime naknade nematerijalne štete

15.000,00 EUR – na ime troškova postupka

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

KLJUČNE RIJEČI

- određivanje susreta i druženja u najboljem interesu djeteta
- pristranost centra za socijalnu skrb
- pristranost vještaka
- obveza domaćeg suda da ispita prigovore stranaka

POVREDA PRAVA NA PRIVATNI ŽIVOT ZBOG NEPRECIZNOSTI ZAKONSKIH ODREDBI O MJERAMA TAJNOG NADZORA

R.E. protiv UJEDINJENE KRALJEVINE

---

*zahtjev broj 62498/11
presuda od 27. listopada 2015.*

❖ ČINJENICE

Između 15. ožujka 2009. i 8. svibnja 2010. godine podnositelj je bio uhićen tri puta u vezi s ubojstvom policijskog službenika

Prema Zakonu o istražiteljskim ovlastima i Pravilniku o provođenju mjera tajnog nadzora dozvoljeno je, u određenim okolnostima, primijeniti mjere tajnog nadzora nad kontaktima pritvorenika i njihovih pravnih zastupnika, medicinskog savjetnika i, u slučaju ranjivih pritvorenika – prikladne odrasle osobe.

Tijekom prva dva uhićenja podnositelja njegovom su odvjetniku dana jamstva da konzultacija s podnositeljem neće biti predmetom tajnih mjera nadzora.

Prilikom trećeg uhićenja policija je odbila dati jamstvo da konzultacije s odvjetnikom neće biti podvrgnute tajnim mjerama nadzora.

Podnositelj je tražio je dopuštenje da takvu odluku policije podnese na razmatranje sudskoj vlasti. Tvrdio je da nisu dovoljno jasno definirane osnove zbog mogu biti naložene tajne mjere nadzora te da nisu dovoljno jasne i precizne smjernice za osiguranje i uništenje informacija razmijenjenih tijekom povjerljivih razgovora. Podnositelju je omogućeno podnošenje odluke na razmatranje sudskoj vlasti. Sud je naložilo da nijedna daljnja konzultacija između podnositelja i njegovog odvjetnika, odnosno podnositelja i njegovog medicinskog savjetnika ne smije biti predmetom tajnih mjera nadzora.

Međutim, sud je ujedno utvrdio da su odredbe Zakona o istražiteljskim ovlastima i pravilnika o provođenju tajnih mjera nadzora dovoljno jasno i precizno definirane.

Pozivajući se na članak 8. Konvencije podnositelj je prigovorio na mogućnost nadzora konzultacija nad kontaktima pritvorenika i njihovih pravnih zastupnika, medicinskog savjetnika i, u slučaju ranjivih pritvorenika – prikladne odrasle osobe.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na pravne konzultacije

Sud se pozvao na obrazloženje svoje presude u predmetu [Kennedy protiv Ujedinjene Kraljevine](#)⁸, u kojem je naveo kako su odredbe domaćeg zakona u kojem se navodi priroda kaznenih djela zbog kojih se može odrediti provođenje mjera tajnog nadzora, kategorije osoba koje mogu biti podvrgnute nadzoru, produljenje i obustava mjera dovoljno jasne.

Međutim, Sud je naglasio da nadzor nad pravnim konzultacijama predstavlja ekstremno velik stupanj narušavanja prava na privatni život i tajnost dopisivanja, te da posljedično trebaju postojati jednako stroga jamstva za zaštitu pojedinaca od proizvoljnog miješanja u ta prava.

Sud je naveo kako su domaće odredbe u pogledu tajnih mjera nadzora dovoljno jasne u pogledu prirode kaznenih djela zbog kojih se može odrediti provođenje mjera tajnog nadzora, kategorije osoba koje mogu biti podvrgnute nadzoru, produljenje i obustava mjera. Nadalje, policija je usvojila smjernice u pogledu sigurnog rukovanja, pohranjivanja i uništenja materijala pribavljenog tijekom provođenja tajnih mjera. Međutim, u vrijeme kad je podnositelj u ovom predmetu bio pritvoren te smjernice još nisu bile na snazi. Stoga Sud nije uvjeren da su odredbe mjerodavnog domaćeg zakona koje su bile na snazi u to vrijeme pružale dovoljna jamstva u pogledu zaštite materijala pribavljenih primjenom tajnih mjera nadzora – posebno u pogledu ispitivanja, korištenja i pohrane tih materijala, mjerama predostrožnosti prilikom dostave materijala drugim strankama te u pogledu okolnosti u kojima snimke mogu ili moraju biti uništene. Stoga je Sud utvrdio da je podnositelju bilo povrijeđeno pravo iz članka 8. Konvencije.

⁸ zahtjev broj 26839/05

Nadzor nad pravnim konzultacijama pritvorenika s odvjetnikom predstavlja ekstremno velik stupanj narušavanja prava na privatni život i tajnost dopisivanja. Posljedično, trebaju postojati jednako stroga jamstva za zaštitu pojedinaca od proizvoljnog miješanja u ta prava.

U odnosu na konzultacije između pritvorenika i „prikladne odrasle osobe“

Sud je ocijenio da pritvorenici, za razliku od prava na povjerljivi razgovor s odvjetnikom, nemaju pravo na povjerljivi razgovor s „prikladnom odraslom osobom“, te da ne mogu očekivati jednaki stupanj privatnosti. Sud je ocijenio da domaće zakonodavstvo koje se odnosi na nadzor nad komunikacijom između pritvorenika i „prikladne odrasle osobe“ predviđa odgovarajuća zaštitna jamstva od zlouporabe, i to u vidu odobravanja te mjere, njezine procjene i vođenja evidencija.

Stoga je Sud utvrdio da podnositelju u tom dijelu nije povrijeđeno pravo iz članka 8.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

1,500 eura - na ime nematerijalne štete
15,000 eura - na ime troškova postupka

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na privatni život*
- *sloboda dopisivanja*
- *mjere tajnog nadzora*
- *komunikacija pritvorenika s odvjetnikom*
- *komunikacija pritvorenika s drugim osobama*

Službeni tekst pogledajte [ovdje](#).

ČLANAK 10.

SLOBODA IZRAŽAVANJA

1. Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj članak ne sprječava države da podvrgnu režimu dozvola ustanove koje obavljaju djelatnosti radija ili televizije t kinematografsku djelatnost.

2. Kako ostvarivanje tih sloboda obuhvaća dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni radi ... radi zaštite ugleda ili prava drugih...

POVREDA PRAVA NA SLOBODU IZRAŽAVANJA ZBOG KAZNE NE OSUDE PODNOSITELJA ZA PORICANJE GENOCIDA NAD ARMENSKIM NARODOM

PERINČEK protiv
ŠVICARSKE

zahtjev br. 27510/08
presuda Velikog Vijeća od 15. listopada 2015.

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva turski je državljanin, doktor prava i predsjednik Turske radničke stranke. Tijekom 2005. godine, podnositelj je u Turskoj sudjelovao na dvije konferencije i jednom skupu na kojima je izjavio kako masovne deportacije i masakr koji je pretrpjelo armensko stanovništvo na području

Osmanskog carstva tijekom 1915. i narednih godine ne predstavlja genocid.

Na konferenciji održanoj u svibnju 2005. godine, podnositelj je izjavio kako su navodi o „armenskom genocidu“ međunarodna laž. Prema njegovom mišljenju, „Imperijalisti sa zapada i iz carske Rusije odgovorni su za situaciju između muslimana i Armenaca. Velike sile koje su željele podijeliti Osmansko carstvo isprovocirale su Armence s kojima smo stoljećima živjeli u miru te ih potaknule na nasilje.“

Na konferenciji održanoj u srpnju 2005. godine u spomen mirovnog sporazuma kojim je okončan Prvi svjetski rat, podnositelj je izjavio kako „armenski problem...nije ni postojao“. Potom je podijelio kopije eseja u kojemu je zaniijekao genocid počinjen tijekom 1915. godine nad armenskim stanovništvom.

Konačno, na skupu održanom u rujnu 2005. godine, podnositelj je izjavio da „sovjetski arhivi ukazuju kako je u spornom razdoblju došlo do etničkih sukoba, pokolja i masakra između muslimana i Armenaca. Međutim, Turska je bila na strani onih koji su branili svoju domovinu, a Armenci su bili oruđe imperijalističke sile...“ Ponovno je napomenuo kako tijekom 1915. godine nije počinjen genocid nad armenskim stanovništvom.

Švicarsko – armensko udruženje je protiv podnositelja podnijelo kaznenu prijavu zbog izjava izrečenih na prvoj konferenciji. Istraga je naknadno proširena i na preostala dva događaja. Dana 9. ožujka 2007. godine, sud je proglasio podnositelja krivim za kazneno djelo iz čl. 261. st. 4. švicarskog Kaznenog zakona,⁹

⁹ čl. 261. Švicarskog Kaznenog zakona odnosi se na kazneno djelo rasne diskriminacije, a stavak 4. glasi: „svatko tko javno vrijeđa ili diskriminira pojedinca ili skupinu ljudi na temelju rase, etničkog podrijetla ili vjere, na način koji vrijeđa ljudsko dostojanstvo, bez obzira da li to čini usmenim ili pisanim putem, pokretima, nasilnim činima ili na neki drugi način ili svatko tko na istom temelju negira, značajno omalovažava ili opravdava genocid ili druga kaznena djela protiv čovječnosti,

navodeći posebice kako je postupao iz rasističkih i nacionalističkih pobuda te kako njegove izjave nisu doprinijele raspravi o povijesnim temama. Izrečena mu je novčana kazna te naložena naknada nematerijalne štete. Podnositelj je protiv prvostupanjske presude podnio žalbu tražeći da se ponovno ispita slučaj i utvrdi koje su stajalište zauzeli povjesničari o događaju iz 1915. godine. Međutim, žalba je odbijena.

❖ PRIGOVORI

Podnositelj je prigovarao povredi prava na slobodu izražavanja uslijed osuđujuće presude izrečene zbog njegovih stavova o događajima iz 1915. godine. Prigovarao je i povredi čl. 7. Konvencije (nema kazne bez zakona) navodeći da nije dovoljno jasan izričaj čl. 261. st. 4. švicarskog Kaznenog zakona. Vijeće Suda je presudom od dana 17. prosinca 2013. godine utvrdilo da je došlo do povrede čl. 10. Konvencije. Švicarska vlada je sukladno čl. 43. Konvencije, podnijela zahtjev za upućivanjem predmeta Velikom vijeću. U postupku pred Velikom vijećem, Sud je dopustio miješanje sljedećim trećim stranama: turskoj, armenskoj i francuskoj vladi te različitim nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom ljudskih prava.

❖ OCJENA SUDA

Sud je prije svega istaknuo kako nije ovlašten ispitivati je li nad armenskim stanovništvom na području Osmanskog carstva tijekom 1915. godine počinjen genocid.

Veliko vijeće potvrdilo je stav vijeća da je miješanje u podnositeljevo pravo na slobodu izražavanja bilo zakonito. Istaknuo je kako je podnositelj mogao predvidjeti da će sukladno švicarskom pravu kaznenopravno odgovarati za dane izjave.

---

kaznit će se novčanom kaznom ili uvjetnom osudom s rokom kušnje do tri godine“

U odnosu na pitanje je li miješanje imalo legitiman cilj, Sud nije bio zadovoljan s odgovorom švicarske vlade da je miješanje bilo nužno radi sprječavanja nemira. Međutim, Sud je zauzeo stav da je cilj miješanja bila „zaštita prava ostalih“ predviđena čl. 10. st. 2. Konvencije. Primijetio je da su brojni potomci armenskih žrtava iz 1915. i narednih godina, posebice oni u dijaspori, svoj identitet izgradili na temelju ideje da je nad njihovim precima počinjen genocid. Sud je stoga utvrdio kako je miješanje imalo legitiman cilj koji se ogledao u zaštiti nacionalnog identiteta i dostojanstva današnjih Armenaca.

U odnosu na pitanje je li miješanje bilo nužno u demokratskom društvu, Sud je naglasio kako se ne može upuštati u procjenu mogu li se masakr i masovne deportacije klasificirati kao genocid. Sud može jedino procjenjivati je li primjena čl. 261. st. 4. Švicarskog Kaznenog zakona bila u skladu s čl. 10. Konvencije. U svjetlu prakse Suda, dostojanstvo armenskog naroda zaštićeno je čl. 8. Konvencije. Sud je stoga morao ispitati je li postignuta ravnoteža između čl. 8. i čl. 10. Konvencije, uzimajući pri tom u obzir specifične okolnosti predmeta i proporcionalnost između cilja i sredstva kojim se cilj postiže. Sud nije ispitivao je li podnositelj svojih izjavama poricao genocid, jer je o tom pitanju trebao odlučiti švicarski sud.

Podnositelj je svoje izjave dao kao političar, na javnim skupovima, pred istomišljenicima. Skupovi su se odnosili na raspravu koja je već od prije poznata Sudu iz prakse koja se odnosi na predmete protiv Turske. Sud je već prihvatio da se takve rasprave odnose na pitanja od javnog značaja. Podnositelj pritom nije s mržnjom ili prijezirom govorio o žrtvama događaja iz 1915. i narednih godina. Armence nije nazivao lažljivcima, nije koristio pogrdne nazive niti ih je pokušavao kategorizirati. Njegovi navodi su bili upereni na „imperijaliste“ i njihove navodne podmukle namjere prema Osmanskom carstvu i Turskoj.

Iako je prethodno Sud zbog povijesnih razloga izjave o Holokaustu uzimao kao oblik poticanja na rasnu mržnju, zaključio je kako to ne može učiniti u ovom predmetu. Naime, iz podnositeljevih izjava se nije moglo automatski pretpostaviti da one potiču rasizam i antidemokratske namjere.

Prema mišljenju Suda, podnositeljeve izjave kada se sagledaju u cjelini ne potiču mržnju, nasilje ili netoleranciju prema Armencima. Budući da se njegove izjave odnose na pitanja od javnog interesa, Sud je zaključio da zahtijevaju pojačanu zaštitu čl. 10. Konvencije te kako je zbog toga sloboda procjene švicarskih sudova bila sužena.

Uzimanje u obzir povijesnog iskustva pojedine tužene države zbog navodnih povreda članka 10. posebno je važno s obzirom na Holokaust. Prema mišljenju Suda, opravdanje za kažnjavanje poricanja takvih događaja leži u činjenici da se takvo poricanje u povijesnom kontekstu pojedinih država, čak i kada je predstavljeno kao neovisno povijesno istraživanje, mora smatrati impliciranjem antidemokratske ideologije i antisemitizma. Sud je tako u odnosu na Austriju, Francusku, Belgiju i Njemačku već ispitivao povredu čl. 10. Konvencije zbog poricanja Holokausta te je utvrdio kako je takvo poricanje posebno opasno u državama koje su bile izložene nacizmu, a koje se stoga, zbog posebne moralne odgovornosti, moraju distancirati od zločina koje su počinili ili pomogli da se počine i to u prvom redu na način da zabrane poricanje takvih događaja.

U odnosu na konkretan predmet, Sud je primijetio kako ne postoji veza između Švicarske i događaja koji su se 1915. i narednih godine zbili u Osmanskom carstvu. Štoviše, u vrijeme kada je podnositelj iznio sporne izjave, atmosfera u Švicarskoj nije bila napeta ni u kom smislu, niti su mogle biti uzrokovanje ozbiljne tenzije između Turaka i Armenaca koji su boravili na švicarskom teritoriju.

Sud je u odnosu na Austriju, Francusku, Belgiju i Njemačku već ispitivao povredu čl. 10. Konvencije zbog poricanja Holokausta te je utvrdio kako je takvo poricanje posebno opasno u državama koje su bile izložene nacizmu, a koje se stoga, zbog posebne moralne odgovornosti, moraju distancirati od zločina koje su počinili ili pomogli da se počine i to u prvom redu na način da zabrane poricanje takvih događaja.

Sud je zaključio kako se podnositeljeva osuđujuća presuda ne može opravdati situacijom u Turskoj u kojoj je armenska manjina navodno bila izložena neprijateljskom ozračju i diskriminaciji. Dapače, prilikom donošenja navedene presude, švicarski sud se nije pozvao na situaciju u Turskoj. Iako je postojala netrpeljivost određenih ekstremnih krugova u Turskoj prema Armencima, posebice s obzirom na ubojstvo tursko-armenskog pisca i novinara Hrant Dinka u siječnju 2007. godine do kojeg je navodno došlo zbog njegovih stajališta o događajima iz 1915. godine, ta netrpeljivost se ne može smatrati razlogom zbog koje je podnositelj osuđen za sporne izjave u Švicarskoj.

Sud je osobito cijenio doprinos Armenije u raspravi o tome mogu li se događaji iz 1915. godine smatrati genocid. Međutim, zaključio je da podnositeljeve izjave nisu u tolikoj mjeri vrijeđale dostojanstvo armenskog naroda da bi zahtijevale kaznenopravnu sankciju u Švicarskoj. Podnositelj je Armence nazvao „oruđem imperijalističke sile“, što se može smatrati uvredljivim. Međutim, podnositelj nije zbog toga smatrao da je armenski narod zasluženo bio podvrgnut masakru i protjerivanju. Uzimajući u obzir i protok vremena, Sud je zaključio kako se

podnositeljeve izjave ne mogu smatrati iznimno uznemirujućima.

Podnositeljeve izjave nisu u tolikoj mjeri vrijedale dostojanstvo armenskog naroda da bi zahtijevale kaznenopravnu sankciju u Švicarskoj.

Sud je primijetio kako među državama članicama postoje različita stajališta o potrebi postojanja određenog vida odgovornosti za poricanje povijesnih događaja. Neke od njih predviđaju kaznenu odgovornost za poricanje Holokausta ili zločina počinjenih za vrijeme nacizma ili komunizma, neke za poricanje genocida, dok određene države članice ne predviđaju takvu kaznenu odgovornost. Iako je Švicarska predvidjela jasnu zakonodavnu regulativu sukladno kojoj poricanje genocida (bez obzira je li poricanje imalo namjeru poticati nasilje/mržnju ili nije) predstavlja kazneno djelo, Sud je zaključio da različita zakonodavna regulativa među državama članicama ne može utjecati na njegovu odluku u ovom predmetu jer su postojali brojni drugi faktori bitni za odlučivanje.

Štoviše, Švicarsku nije obvezana niti jednim važećim međunarodnim sporazumom koji izričito predviđa obvezu izricanja kaznenopravne sankcije u slučajevima poricanja genocida. Sud je primijetio kako je čl. 261. švicarskog Kaznenog zakona donesen nakon pristupanja Švicarske Međunarodnoj konvenciji o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (CERD). Međutim, ništa ne ukazuje da je čl. 261. st. 4. na temelju kojeg je protiv podnositelja donesena osuđujuća presuda proizašao iz zahtjeva CERD-a ili nekog drugog međunarodnog dokumenta.

Povrh toga, Sud je primijetio kako se u drugim sličnim predmetima miješanje sastojalo od

primjerice ograničavanje ili sprječavanje objavljivanja informacija. Činjenica da je protiv podnositelja izrečena osuđujuća presuda je značajna utoliko što je presuda donesena za jedan od najtežih oblika miješanja u pravo na slobodu izražavanja. Sud je utvrdio kako izricanje kaznenopravne sankcije u cilju zaštite prava armenske zajednice nije bilo nužno u demokratskom društvu.

Slijedom navedenog, Sud je utvrdio kako je došlo do povrede čl. 10. Konvencije. Sud je zaključio kako ne postoji potreba za ispitivanjem drugih navodnih povreda Konvencije koje je podnositelj istaknuo u svom zahtjevu Velikom vijeću.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

Sud je utvrdio da samo utvrđenje povrede čl. 10. Konvencije predstavlja dostatnu pravičnu naknadu nematerijalne štete. Sud je stoga odbio podnositeljev zahtjev za isplatom pravične naknade.

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#)

KLJUČNE RIJEČI

- *sloboda izražavanja*
- *nužnost miješanja u slobodu izražavanja*
- *javna rasprava*
- *izražavanje mišljenja o događajima iz povijesti*
- *poricanje genocida*
- *poricanje Holokausta*
- *kaznenopravna odgovornost za poricanje događaja iz prošlosti*

FOTOGRAFU KOJI JE UHIĆEN ZA VRIJEME PROSVJEDA I KAŽNJEN ZBOG NEPOSTUPANJA PO NALOGU POLICIJE NIJE POVRIJEĐENO PRAVO NA SLOBODU IZRAŽAVANJA

PENTIKÄINEN
protiv FINSKE

---

*zahtjev broj 11882/10
presuda Velikog vijeća od 20. listopada 2015.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva zaposlenik je jednog finskog tjednika u kojemu radi kao fotograf i novinar. Podnositelj je dobio zadatak fotografirati prosvjed protiv Azijsko-europskog sastanka (ASEM) koji se dana 9. rujna 2006. godine održao u Helsinkiju. S obzirom da su tijekom prosvjeda izbili neredi, policija je zabranila kretanje prosvjedne kolone te dopustila da se prosvjed održi na jednom određenom mjestu. Policija je naknadno ogradila navedeno mjesto te naredila prosvjednicima da se razidu. Međutim, mala skupina prosvjednika je ostala, a s njima i podnositelj koji je nastavio pratiti tijek događaja. Policija je potom uhitila navedenu skupinu zajedno s podnositeljem koji je zadržan u policijskoj postaji od 21.30 sat do 15.00 sljedećeg dana kada je pušten.

Protiv podnositelja je donesena osuđujuća presuda zbog nepostupanja po nalogu policije. Prvostupanjsku presudu je u travnju 2009. godine potvrdio žalbeni sud, a u rujnu 2009. godine Vrhovni sud. Podnositelju nije izrečena kazna jer je na prosvjedu sudjelovao kao fotograf te je stoga bio izložen dvostrukim očekivanjima – očekivanju policije da postupi sukladno nalogu i kao ostali građani napusti prosvjed te očekivanju poslodavca da kao novinar prati daljnji razvoj događaja.

❖ PRIGOVORI

Podnositelj je prigovarao povredi prava na slobodu izražavanja (čl. 10. Konvencije) jer ga je uhićenje, zadržavanje i donošenje osuđujuće presude spriječilo u obavljanju novinarskog posla. Dana 4. veljače 2014. godine, vijeće Suda donijelo je presudu kojom je utvrdilo da nije došlo do povrede čl. 10. Konvencije. Podnositelj je dana 30. travnja 2014. godine sukladno čl. 43. Konvencije, podnio zahtjev za upućivanje predmeta Velikom vijeću.

❖ OCJENA SUDA

Sud je prije svega naglasio kako će ispitivati isključivo one prigovore koje je vijeće proglasilo dopuštenima. Točnije, ispitivat će jesu li uhićenje, zadržavanje i osuđujuća presuda doveli do neopravdanog miješanja u pravo na slobodu izražavanja.

Sud je prihvatio da je u podnositeljevom slučaju došlo do miješanja u pravo na slobodu izražavanja zajamčeno čl. 10. Konvencije. Sud je mišljenja kako je podnositelj kao novinar pretrpio štetne posljedice. Naime, čak i ako njegovo uhićenje i osuđujuća presuda nisu bili usmjereni protiv njega kao novinara već su bili posljedica nepostupanja po nalogu policije, negativno su utjecali na njegov novinarski posao. Miješanje je imalo pravnu osnovu u finskom mjerodavnom pravu, prvenstveno Zakonu o policiji, Zakonu o prisilnim mjerama i Kaznenom zakonu. Nadalje, miješanje je sukladno čl. 10. st. 2. Konvencije ostvarilo i legitiman cilj – zaštitu javne sigurnosti i prevenciju nereda i protupravnog ponašanja.

U odnosu na pitanje je li miješanje bilo nužno u demokratskom društvu, Sud je primijetio kako je policija očekivala da će na prosvjedu od 9. rujna 2006. godine izbiti neredi, jer su se tijekom te godine već zbili slični prosvjedi. Stoga je policija postupila na temelju razumne procjene činjenica kada je naložila prosvjednicima da se razidu. Nadalje, podnositelj time nije bio spriječen izvještavati

s mjesta događaja, jer je sve do trenutka uhićenja mogao fotografirati prosvjed.

Podnositelj je uhićen na mjestu koje je policija ogradila i na kojem se nalazila mala skupina prosvjednika. Iz video snimke događaja Sud je zaključio kako podnositelj nije na sebi imao novinarsku iskaznicu niti ikakav drugi znak koji bi jasno ukazivao da je novinar. Podnositelja se stoga nije moglo razlikovati od ostalih prosvjednika, a policija je tek u policijskoj postaji saznala da je na prosvjedu sudjelovao kao novinar.

Novinari su nekada suočeni s dvostrukim očekivanjima, jer su se s jedne strane dužni pridržavati kaznenopravnih odredaba, a s druge strane su dužni prikupljati i objavljivati informacije. Međutim ukoliko novinar odluči postupiti suprotno odredbama kaznenog zakona, mora biti svjestan rizika od kaznenopravne sankcije.

Nepostupajući po nalogu policije, podnositelj je svjesno pristao na rizik od uhićenja. Prvostupanjski domaći sud utvrdio je kako je podnositelj znao da je policija naložila razilaženje. Međutim, to je odlučio ignorirati. Iz činjenice da je podnositelj nazvao poslodavca tražeći upute hoće li ostati u ograđenom prostoru s ostalim prosvjednicima ili ne, proizlazi kako je shvatio ili je barem razmišljao o tome da se nalog odnosi i na njega. Važno je za napomenuti kako su svi

ostali novinari postupili po policijskom nalogu osim njega. Ništa ne ukazuje da bi ga napuštanje ograđenog dijela spriječilo u obavljanju poslovnih zadataka.

U odnosu na zadržavanje, Sud je primijetio kako je podnositelj bio jedan od prvih kojeg je policija uhitila i ispitala. Policija je prilikom puštanja, podnositelju vratila svu tehničku opremu koju je privremeno oduzela tijekom zadržavanja. Tehnička oprema bila je netaknuta.

U vezi s osuđujućom presudom, Sud je primijetio kako je protiv podnositelja donesena osuđujuća presuda ali bez izrečene kazne. Važno je istaknuti kako razlog donošenja osuđujuće presude nije bila njegova novinarska aktivnost nego nepostupanje po policijskom nalogu. Štoviše, budući da je podnositelj bio u mogućnosti izvještavati s mjesta događaja, ograničavanje njegove novinarske slobode bilo je minimalno.

Sud je istaknuo da novinari nisu izuzeti od obveze postupanja sukladno kaznenopravnim odredbama zbog toga što im članak 10. Konvencije jamči novinarsku slobodu. Sud je uzeo u obzir da su novinari nekada suočeni s dvostrukim očekivanjima, jer su se s jedne strane dužni pridržavati kaznenopravnih odredaba, a s druge strane su dužni prikupljati i objavljivati informacije. Međutim ukoliko novinar odluči postupiti suprotno odredbama kaznenog zakona, mora biti svjestan rizika od kaznenopravne sankcije. Sud je zaključio kako osuđujuća presuda podnositelju nije uzrokovala štetne posljedice. Naime, budući da kaznenopravna sankcija nije izrečena, osuđujuća presuda sukladno mjerodavnom domaćem pravu nije evidentirana u kaznenoj evidenciji. Zaključno, Sud je utvrdio kako je osuđujuća presuda bila proporcionalna legitimnom cilju kojeg se namjeravalo postići.

Sud je na kraju utvrdio kako su postojali dostatni razlozi kojima su finska tijela obrazložila svoje odluke te da je postignuta pravedna ravnoteža između suprotstavljajućih interesa u predmetu. Te odluke nisu namjerno onemogućile medijima da izvještavaju s prosvjeda. Podnositelju nije bilo onemogućeno izvršavati novinarske zadatke ni tijekom ni nakon prosvjeda. Sukladno tome, Sud je utvrdio da nije došlo do povrede čl. 10. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *sloboda izražavanja*
- *novinarske slobode*
- *obveza pridržavanja kaznenopravnih odredaba*
- *obveza izvršavanja novinarskih zadataka*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ČLANAK 11.

SLOBODA OKUPLJANJA I UDRUŽIVANJA

1. Svatko ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja s drugima, uključujući pravo osnivati sindikate ili im pristupati radi zaštite svojih interesa.

2. Ne mogu se postavljati nikakva ograničenja ostvarivanju tih prava, osim onih koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa državne sigurnosti ili javnog reda i mira, radi spriječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih. Ovaj članak ne zabranjuje da se nameću zakonska ograničenja u ostvarivanju tih prava pripadnicima oružanih snaga, policije ili državne uprave.

NEMA POVREDE PRAVA NA SLOBODU OKUPLJANJA ZBOG KAŽNJAVANJA PROSVJEDNIKA KOJI SU BLOKIRALI PROMETNICE

KUDREVIČIUS I DRUGI protiv LITVE

zahtjev broj 37553/05
presuda Velikog vijeća od 15. listopada 2015.

❖ ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su litavski poljoprivrednici. U travnju 2003. godine grupa poljoprivrednika prosvjedovala je ispred zgrade litavskog parlamenta zbog pada otkupne cijene raznih poljoprivrednih proizvoda i ukidanja subvencija za njihovu

proizvodnju, tražeći da država poduzme odgovarajuće mjere.

U svibnju 2003. sastala se komora poljoprivrednika, organizacija koja zastupa interese poljoprivrednika, koja je odlučila organizirati prosvjede na tri različite lokacije u blizini najvećih državnih prometnica. Nekoliko dana kasnije poljoprivrednici su blokirali tri pravca autoceste. Policija tvrdi da takva vrsta prosvjeda nije bila prijavljena. Dva dana kasnije, nakon uspješnog ishoda pregovara s vladom, poljoprivrednici su prekinuli blokadu cesta.

Nakon prosvjeda policija je započela s istragom protiv podnositelja i brojnih drugih osoba zbog sumnje da su prouzročili pobunu. U srpnju 2003. godine podnositeljima je naloženo da ne napuštaju mjesto prebivališta, a ta je mjera ukinuta u listopadu 2003. godine.

Dana 4. prosinca 2003. godine podignuta je optužnica protiv podnositelja. Dvojica podnositelja optuženi su zbog poticanja na pobunu, a preostala trojica za teško kršenje javnog reda za vrijeme pobune. Tijekom kaznenog postupka jedna prijevoznicka tvrtka podnijela je tužbu za naknadu štete protiv prvog podnositelja, kao osobe koja je potaknula poljoprivrednike na blokadu prometnica.

U rujnu 2004. godine podnositelji su osuđeni zbog poticanja na pobunu ili sudjelovanja u pobuni. Svaki od podnositelja osuđen je na šestodnevnu kaznu zatvora s rokom kušnje od godine dana. Podnositeljima je naloženo da se, u slučaju napuštanja mjesta prebivališta na duže od 7 dana, moraju javiti policiji.

U siječnju 2005. godine žalbeni sud je odbio žalbe podnositelja. Vrhovni sud odbio je njihovu reviziju.

Podnositelji su pred Sudom prigovarali na povredu prava na slobodu izražavanja te na povredu prava na slobodu udruživanja. Presudom vijeća od 26. veljače 2014. godine Sud je utvrdio da je došlo do povrede prava na

slobodu udruživanja i dosudio podnositeljima pravičnu naknadu. Na zahtjev vlade, predmet je upućen na razmatranje Velikom vijeću.

❖ OCJENA SUDA

Sud je ponovio da pravo na slobodu udruživanja predstavlja temeljno pravo u demokratskom društvu. Međutim, članak 11. Konvencije štiti jedino pravo na „mirno okupljanje“, dakle sve skupove osim onih čiji organizatori i sudionici imaju nasilne namjere, potiču na nasilje ili na drugi način odbacuju temelje demokratskog društva. Sud je nadalje primijetio da podnositelji nisu osuđeni za sudjelovanje u nasilju ili poticanje na nasilje, nego zbog povreda javnog reda blokiranjem prometnica.

Osuda podnositelja bila je utemeljena u litavskom kaznenom zakonu koji propisuje kažnjavanje za pobunu. Primjena ove odredbe bila je predvidljiva za podnositelje, jer su morali biti svjesni da će nepoštivanje zakonitih policijskih naredbi dovesti do njihove kaznene odgovornosti. Njihovo kažnjavanje imalo je legitiman cilj u sprječavanju nereda i zaštiti prava i sloboda drugih.

Naime, poljoprivrednicima je bilo dozvoljeno prosvjedovati na za to predviđenim mjestima. Litavske su vlasti dale svoje izričito prethodno odobrenje za održavanje prosvjeda, na kojima su se poljoprivrednici okupljali u razdoblju od 19. do 21. svibnja 2003. godine. Ovi mirni prosvjedi nisu zahtijevali intervenciju policije.

Međutim, oko podneva 21. svibnja 2003. godine, uslijed zastoja u pregovorima poljoprivrednici su odlučili promijeniti mjesto prosvjeda, i to sa mjesta koja su prethodno bila dogovorena s policijom na susjedne ceste, tj. najvažnije prometnice u državi. Istoga dana trojica podnositelja dovezla su traktore na autocestu i njima blokirala promet.

Namjerno i ozbiljno ometanje normalnog života drugih građana od strane prosvjednika do mjere koja značajno prelazi ono ometanje koje je svojstveno normalnom korištenju prava na mirno okupljanje na javnom mjestu, može se smatrati činom koji treba osuditi.

Promjena mjesta prosvjeda s mjesta za koje je policija dala dozvolu na autocestu predstavlja vidljivo kršenje uvjeta dozvole. To je učinjeno bez prethodnog obavještanja vlasti o tome i bez zahtjeva da se izmijeni dozvola za održavanje prosvjeda. Sud je ocijenio da nedozvoljena blokada cesta nije imala opravdanje u „tekućem događaju koji zahtjeva neposrednu reakciju“.

Sud nema razloga sumnjati u utvrđenja domaćih vlasti da su poljoprivrednici imali na raspolaganju alternativna, zakonita sredstva da zaštite svoje interese.

Sve dok su se prosvjedi održavali na dogovorenim lokacijama, promet je neometano tekao. Odluka prosvjednika da ih premjeste na autoceste uz korištenje traktora ne može se smatrati ničim drugim nego pokušajem blokiranja i smanjivanja protoka vozila i stvaranjem kaosa kako bi se skrenula pozornost na potrebe poljoprivrednika. Cilj namjernog blokiranja cesta bio je stvaranje pritiska na vladu da usvoji zahtjeve poljoprivrednika, a vidljivo je i da su prosvjednici prekinuli prometnu blokadu čim su njihovi zahtjevi usvojeni.

Akcije prosvjednika nisu bile usmjerene na neku aktivnost koju nisu odobrali, već na fizičku blokadu druge aktivnosti (korištenje autocesta), koja nije imala izravnu vezu s objektom njihovog prosvjeda – navodnom

neaktivnošću vlade po pitanju snižavanja cijena nekih poljoprivrednih proizvoda.

Kao što je razvidno iz sudske prakse Suda, namjerno i ozbiljno ometanje normalnog života drugih građana od strane prosvjednika do mjere koja značajno prelazi ono ometanje koje je svojstveno normalnom korištenju prava na mirno okupljanje na javnom mjestu, može se smatrati činom koji treba osuditi. Sud je zauzeo stajalište da iako podnositelji nisu počinili nasilje niti su poticali druge na nasilje, gotovo potpuna blokada tri najvažnije autoceste, uz očigledno nepoštivanje policijskih naredbi te potreba i prava korisnika cesta predstavlja ponašanje koje se, i pored izostanka fizičkog nasilja, može smatrati činom koji treba osuditi.

Imajući u vidu slobodu procjene koju uživa država u takvim okolnostima, Sud smatra da je ona imala puno pravo zaključiti da interesi javnog reda nadilaze interese poljoprivrednika koji su pribjegli blokadi cesta kao načinu ostvarivanja svojih ciljeva u pregovorima s vladom.

Nadalje, Sud je primijetio da je svaki podnositelj kažnjen blagom šestodnevnom uvjetnom kaznom. Nisu im naplaćene nikakve novčane kazne, a jedina stvarna posljedica njihove osude bila je da tijekom godine dana moraju dobiti odobrenje u slučaju da žele

napustiti mjesto prebivališta na dulje od 7 dana.

Sud je presudio da su kažnjavanjem podnositelja zbog pobune tijekom prosvjeda litavske vlasti postigle pravičnu ravnotežu između zaštite prava i sloboda drugih i sprečavanja nemira s jedne strane te prava na slobodu udruživanja s druge strane. Svoju procjenu vlasti su utemeljile na prihvatljivoj ocjeni činjenica i dostatnim razlozima, pa nisu prekoračile dopuštenu slobodu procjene u ovim pitanjima.

KLJUČNE RIJEČI:

- *sloboda okupljanja*
- *mirno okupljanje*
- *javni prosvjed*
- *mirni prosvjed*
- *blokiranje prometnica*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

OBVEZNO ČLANSTVO U UDRUŽENJU VINARA NIJE U SKLADU S PRAVOM NA SLOBODU UDRUŽIVANJA

**MYTILINAIOS I
KOSTAKIS protiv
GRČKE**

---

*zahtjev broj 29389/11
presuda od 3. prosinca 2015.*

❖ ČINJENICE

Podnositelji žive na grčkom otoku Samos. Uzgajivači su vinove loze i članovi otočkog Udruženja vinara. Članstvo u tom Udruženju obvezno je za sve vinare na Samosu koji se bave proizvodnjom jednog od najpoznatijih likerskih vina (muškat Samos). Proizvodnja tog vina zaštićena je od 1970. godine.

Zbog članstva u Udruženju podnositelji nisu bili u mogućnosti samostalno plasirati vino na tržište, pa su u nekoliko navrata od Udruženja zatražili brisanje iz članstva. Udruženje međutim na njihove zahtjeve nije odgovorilo. Dana 4. studenog 2005. godine, podnijeli su Vrhovnom sudu reviziju zbog toga što im je Udruženje prešutno odbilo izdati dozvolu za samostalnu proizvodnju i prodaju vina. Između ostalog istaknuli su da je došlo do miješanja u slobodu udruživanja jer im nije omogućeno brisanje iz članstva (negativno pravo udruživanja). Dana 2. studenog 2010. godine, Visoki upravni sud odbio je njihov zahtjev uz obrazloženje da se zabranom brisanja iz članstva postiže legitiman cilj – zaštita kvalitete jedinstvenog proizvoda. Budući da su podnositelji bili onemogućeni samostalno proizvoditi i prodavati vino, ali ne i uzgajati vinovu lozu, Visoki upravni sud zaključio je kako nije došlo do povrede čl. 11. Konvencije. Međutim, dana 30. rujna 2011. godine, Komisija Europske unije uputila je grčkim tijelima pismo upozorenja, a dana 20. lipnja

2013. godine, obrazloženo mišljenje o tome da Grčka nije postupila sukladno obvezama iz Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007.¹⁰

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na čl. 11. Konvencije (sloboda udruživanja), podnositelji su prigovarali da je zbog odbijanja dozvole za samostalnu proizvodnju vina, zbog toga što Udruženje vinara ima isključivo pravo na to, došlo do povrede njihovog prava da ne budu članovi Udruženja.

❖ OCJENA SUDA

Sud je prije svega primijetio da se Udruženje vinara s otoka Samosa ne može smatrati javnim udruženjem u smislu Konvencije budući da nije ovlašteno donositi odluke, provoditi disciplinske postupke niti je integrirano u državne strukture. Stoga je ustanovio da je čl. 11. Konvencije primjenjiv na ovaj slučaj.

Sud je utvrdio da prešutno odbijanje izdavanja dozvole za proizvodnju i prodaju likerskog vina koji na otoku Samosu isključivo pripada Udruženju vinara, predstavlja miješanje u pravo podnositelja da ne budu članovi udruženja (negativno pravo na udruživanje). Sud je ustanovio kako je miješanje propisano mjerodavnim pravom, točnije Zakonom br. 6085/1934. Nadalje, ustanovio je kako se miješanjem postiže legitiman cilj i to prvenstveno zaštita kvalitete jedinstvene sorte vina te prihod vinara koji je od općeg interesa za otok Samos.

---

¹⁰ Uredba Vijeća (EZ) br. 1234/2007 od 22. listopada 2007. o uspostavljanju zajedničke organizacije poljoprivrednih tržišta i o posebnim odredbama za određene poljoprivredne proizvode (Uredba o jedinstvenom ZOT-u)

Sud je primijetio kako je Udruženje čvrsto ukorijenjeno u lokalno gospodarstvo te doprinosi razvoju otoka i potiče aktivnosti svojih članova. Sud je utvrdio razlog zbog kojeg je na otoku Samosu obvezno članstvo u Udruženju. Taj razlog je zaštita kvalitete vinske sorte koja je značajan izvor grčke ekonomije te zaštita razvoja proizvodnje vina čije nekadašnje niske cijene nisu poticajno djelovale na vinare. Međutim, Sud je uzeo u obzir kako danas na otoku Samosu postoji veliki broj vinara, kako je muškatac dobio oznaku kontroliranog podrijetla i originalne kvalitete te kako je stanje na tržištu vina jako nepredvidivo.

Prešutno odbijanje izdavanja dozvole za proizvodnju i prodaju likerskog vina koji na otoku Samosu isključivo pripada Udruženju vinara, predstavlja miješanje u pravo podnositelja da ne budu članovi udruženja (negativno pravo na udruživanje).

Sud je isto tako istaknuo kako je razlikovanje između uzgoja vinove loze, koji nije ograničen, te proizvodnje i prodaje vina kojom se mogu baviti isključivo članovi Udruženja, umjetno stvoreno i nerealno u praksi. Naime, takvo razlikovanje isključuje bilo kakvu mogućnost autonomije i samostalnosti uzgajivača vinove loze u odnosu na proizvođače i prodavatelje vina.

Sud je primijetio da je u presudi od 2. studenog 2010. godine, manjina sudaca Visokog upravnog suda navela da se cilj zaštite muškatac može ostvariti i drugim sredstvima, primjerice kontrolom kvalitete. Vinari bi mogli birati hoće li postati članom Udruženja ili se baviti proizvodnjom i prodajom samostalno pod uvjetom da vino prođe određenu provjeru

kvalitete. Sud je isto tako primijetio da je tijekom 1993. godine, grčko zakonodavstvo predvidjelo način na koji se vinari mogu samostalno baviti proizvodnjom i prodajom vina, bez obveze članstva u Udruženju.

Sud je utvrdio kako obveza prenošenja cjelokupne proizvodnje vina na Udruženje predstavlja veliko ograničenje slobode podnositelja da ne budu članovi istog. Uzimajući u obzir posebne okolnosti slučaja, Sud je utvrdio da zabrana izdavanja dozvole za samostalnu proizvodnju i prodaju vina nije bila u skladu s namjeravanim ciljem. Naglasio je kako nije postignuta ravnoteža između suprotstavljajućih interesa. Sukladno tome, Sud je utvrdio kako je došlo do povrede čl. 11. Konvencije.

PRAVIČNA NAKNADA

6.000,00 EUR – na ime naknade nematerijalne štete

2.000, 00 EUR – na ime troškova postupka

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

KLJUČNE RIJEČI

- *sloboda udruživanja*
- *obvezno članstvo u udruzi*
- *kontrola kvalitete*
- *pravo istupanja iz udruge*

ČLANAK 17.

ZABRANA ZLOUPOTREBE PRAVA

Ništa se u ovoj Konvenciji ne može tumačiti kao da uključuje za bilo koju državu, skupinu ili pojedinca neko pravo da se upusti u neku djelatnost ili da izvrši neki čin koji bi smjerali na uništenje prava ili sloboda priznatih u ovoj Konvenciji ili na njihovo ograničenje u većoj mjeri nego što se u njoj predviđa.

GOVOR MRŽNJE NIJE ZAŠTIĆEN PRAVOM NA SLOBODU IZRAŽAVANJA

**M'BALA M'BALA
protiv FRANCUSKE**

*zahtjev broj 25239/13
odluka od 20. listopada 2015.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj je francuski komičar koji je uključen i u političke aktivnosti. Tijekom jednog svog nastupa u Parizu pozvao je na pozornicu Roberta Faurissona, pripadnika akademske zajednice koji je višestruko osuđivan u Francuskoj zbog svojih negacijskih i revizionističkih stavova, posebno poricanja postojanja plinskih komora u koncentracijskim logorima. Podnositelj je zatim pozvao na pozornicu glumca odjevenog u ono što je nazvao „odijelom svjetlosti“, a sastojalo se od prugaste pidžame koja je podsjećala na odjeću koju su nosili deportirani Židovi, sa prišivenom žutom zvijezdom s natpisom „Židov“. Jedan je glumac trebao g. Faurissonu dodijeliti „nagradu za društvenu nepoželjnost i bezobrazluk“. Nagrada je imala oblik svijećnjaka za tri svijeće (svijećnjak sa 7 svijeća je simbol židovske vjere), s po jednom jabukom na svakom od tri vrha.

Policija je zabilježila taj događaj, a potom je otvorena preliminarna istraga.

Podnositelj je optužen zbog javnih uvreda usmjerenih prema osobi ili grupi osoba zbog njihovog porijekla, odnosno pripadanja ili nepripadanja određenoj etničkoj skupini, naciji, rasi ili vjeri, u ovom slučaju prema osobama židovskog porijekla ili vjere, počinjenih na način propisan zakonom o pravu na slobodu medija.

U listopadu 2009. godine podnositelj je proglašen krivim i kažnjen s 10.000 eura. Suci su smatrali da podnositelj nije mogao ne znati da je Faurisson jedan od vodećih zagovornika poricanja Holokausta i da će uvredljive primjedbe biti pogrdne i ponižavajuće za osobe židovskog porijekla ili vjere. Zaključili su da se podnositelj ne može skrivati pod izlikom da je riječ o komediji, jer iako su karikature i satira zaštićene slobodom govora čak i kad su vulgarne i uvredljive, pravo na humor ima određene granice, a u prvom redu se one odnose na poštivanje dostojanstva ljudskog bića. Prema francuskim sucima, pravo na humor značajno je prešlo dozvoljene granice.

Drugostupanjski sud je potvrdio presudu, navodeći u obrazloženju da se na temelju konteksta cijelog nastupa, uključujući i pojedine geste, nastup više nije mogao smatrati oblikom zabave već je poprimio izgled političkog skupa.

Podnositelj je pred Sudom prigovorio na temelju članka 7. Konvencije (nema kazne bez zakona) i članka 10. Konvencije (sloboda izražavanja) zbog osude za vrijeđanje osoba židovskog porijekla ili vjere.

❖ OCJENA SUDA

Sud ne dovodi u sumnju da je uvredljivi dio podnositeljevog nastupa imao snažan antisemitski karakter, budući da je iskazano poštovanje pojedincu koji je dobro poznat po svojim negacijskim uvjerenjima, zatraženo je

Sud smatra da je javno iskazivanje mržnje i antisemitizma zamaskirano u umjetničku izvedbu jednako opasno kao i izravni napad. Iz tog razloga ne zaslužuje zaštitu prema članku 10. Konvencije. Prema tome, budući da su sporna postupanja nesumnjivo bila negacionističke i antisemitske prirode, Sud zaključuje da je podnositelj želio lišiti članak 10. njegove prave svrhe u pokušaju da koristi svoje pravo na slobodu govora u svrhu koja nije u skladu s tekstem i duhom Konvencije.

od publike da istome „srdačno“ zaplješće te mu je dodijeljena „nagrada“. Sud primjećuje da je podnositelj komičar sa iskazanim političkim tendencijama na način da je više puta sudjelovao kao kandidat na izborima, a uz to je i osuđen zbog rasnih uvreda. Reakcija publike koja je pratila nastup pokazuje da im se svidio antisemitski karakter nastupa. Osim toga, podnositelj je rekao kako želi da nastup bude još bolji nego prošli koji je bio okarakteriziran kao „najveći antisemitski skup od Drugog svjetskog rata“, usmjeravajući time percepciju publike.

Sud se složio sa stajalištem francuskih sudova da se ta scena nije mogla smatrati dijelom zabavnog nastupa, već političkim skupom. Uz već spomenutu interakciju s publikom, podnositelj je na scenu doveo glumca odjevenog poput židovskih žrtava deportacije da preda nagradu jednom od najpoznatijih francuskih negacionista kako bi mu iskazao poštovanje i dao mu riječ. U ovoj promociji negacionizma, u kojoj je ključni trenutak bio pojavljivanje Faurissona na sceni i ponižavajući prikaz žrtava židovske deportacije suočenih s čovjekom koji poriče njihovo istrebljenje, Sud vidi demonstraciju

mržnje, antisemitizam i podršku poricanju Holokausta. Takva izvedba, čak ni kad je satirička ili provokativna, nije zaštićena pravom na slobodu izražavanja iz članka 10. Konvencije. Riječ je o predstavljanju ideologije koja je su suprotnosti s vrijednostima Konvencije, posebno pravdom i mirom.

Iako je članak 17. Konvencije (zabrana zloupotrebe prava) Sud do sada primjenjivao u predmetima u kojima su postojale izravne i izričite antisemitske izjave koje nije ni bilo potrebno tumačiti, Sud smatra da je javno iskazivanje mržnje i antisemitizma zamaskirano u umjetničku izvedbu jednako opasno kao i izravni napad. Iz tog razloga ne zaslužuje zaštitu prema članku 10. Konvencije.

Prema tome, budući da su sporna postupanja nesumnjivo bila negacionističke i antisemitske prirode, Sud zaključuje da je podnositelj želio lišiti članak 10. njegove prave svrhe u pokušaju da koristi svoje pravo na slobodu govora u svrhu koja nije u skladu s tekstem i duhom Konvencije što bi dovelo do narušavanja konvencijskih prava i sloboda.

Stoga je Sud zaključio, na temelju članka 17. Konvencije, da podnositelj nema pravo na zaštitu prava na slobodu izražavanja te je odbacio njegov zahtjev.

KLJUČNE RIJEČI

- sloboda izražavanja
- govor mržnje
- poricanje Holokausta
- humor, satira i umjetničko izražavanje
- izražavanje koje nije zaštićeno Konvencijom
- zlouporaba konvencijskih prava

Službeni tekst odluke pogledajte [ovdje](#).

ČLANAK 1.

PROTOKOLA BR. 1

ZAŠTITA VLASNIŠTVA

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava. Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

ZBOG NEDOSTATKA ZAŠTITNIH MEHANIZMA PROTIV PROIZVOLJNOSTI SUDSKE ODLUKE, MIJEŠANJE U PRAVO VLASNIŠTVA NIJE BILO RAZMJERNO CILJU KOJI SE ŽELIO OSTVARITI

ÜNSPED PAKET SERVISI SaN. Ve TiC. A. Ş. protiv BUGARSKE

*zahtjev br. 3503/08
presuda od 13. listopada 2015.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva je tursko trgovačko društvo koje se bavi uslugama prijevoza. Predmet se odnosi na zapljenu podnositeljevog kamiona tijekom kaznenog postupka u kojemu podnositelj uopće nije sudjelovao.

Dana 23. lipnja 2007. godine, bugarske vlasti zaustavile su podnositeljev kamion radi carinske kontrole. Prilikom pregleda

zaplijenjena je droga u vrijednosti od oko 77.000,00 EUR. Bugarske vlasti su protiv vozača kamiona pokrenule kazneni postupak te su oduzele kamion kao dokazno sredstvo.

Dana 26. lipnja 2007. godine, podnositelj je državnom tužiteljstvu podnio zahtjev za povrat kamiona. Zahtjev je odbijen uz obrazloženje da se radi o dokaznom sredstvu koje je bugarskim tijelima potrebno do završetka kaznenog postupka. Dana 3. kolovoza 2007. godine, podnositelj je ponovno podnio zahtjev za povrat kamiona navodeći kako zadržavanje kamiona kao dokaznog sredstva više nije potrebno jer je sudski vještak izradio nalaz i mišljenje. U međuvremenu, vozač kamiona i državno tužiteljstvo postigli su sporazum o krivnji i kazni koji je predviđao i zapljenu kamiona. Dana 8. kolovoza 2007. godine, podnositelj je od suda zatražio da ne zapljene kamion navodeći kako sukladno mjerodavnom pravu ne postoji obveza zapljene jer je vrijednost kamiona tri puta veća od vrijednosti zaplijenjene droge. Međutim, dana 14. kolovoza 2007. godine, sud je prihvatio sporazum te je podnositeljev kamion zaplijenjen.

Dana 26. svibnja 2008. godine, podnositelj je u Turskoj protiv vozača kamiona pokrenuo parnični postupak radi naknade štete, u kojem je usvojen podnositeljev tužbeni zahtjev te vozaču kamiona naložena isplata naknade štete. Međutim, vozač kamiona nije bio u mogućnosti isplatiti naknadu štete podnositelju.

Pozivajući se na čl. 1. Protokola 1. podnositelj je pred Sudom prigovarao kako je došlo do povrede prava na mirno uživanje vlasništva zbog zapljene kamiona u kaznenom postupku u kojemu nije sudjelovao.

❖ OCJENA SUDA

Sud je utvrdio kako među strankama nije sporno da zapljena podnositeljevog kamiona predstavlja miješanje u njegovu pravo na

mirno uživanje vlasništva. Međutim, ono što je Sud treba utvrditi u ovom predmetu je odgovor na pitanje je li miješanje bilo zakonito, je li bilo u javnom interesu te je li postignuta pravedna ravnoteža između cilja i sredstva s kojim je cilj ostvaren.

U odnosu na pitanje zakonitosti miješanja, Sud je utvrdio kako je zapljena kamiona utemeljena na odredbama kaznenog zakona koji propisuje da će se zaplijeniti prijevozno sredstvo koje je korišteno za transport droge, osim ako vrijednost tog prijevoznog sredstva ne odgovara vrijednosti zaplijenjene droge. Sud je utvrdio kako je relevantna odredba kaznenog zakona dovoljno jasna, predvidljiva i dostupna.

Sud je utvrdio kako je zbog zapljene kamiona podnositelj pretrpio prekomjeran teret koji bi se mogao smatrati opravdanim da je podnositelj imao mogućnost učinkovito osporavati zapljenu kamiona u kaznenom postupku .

Međutim, Sud je primijetio da je vrijednost kamiona tri puta veća od vrijednosti zaplijenjene droge te da domaći kazneni sud, iako je to bio dužan učiniti sukladno domaćem pravu, nije niti u jednom trenutku utvrdio i usporedio vrijednost kamiona s vrijednošću zaplijenjene droge.

Sud nije smatrao potrebnim utvrđivati je li miješanje bilo zakonito jer je utvrdio kako bez obzira na zakonitost, zapljena podnositeljevog kamiona u svakom slučaju nije bila u skladu s čl. 1. Protokola 1. jer nije postigla pravednu ravnotežu između cilja i načina na koji je cilj postignut.

Sud je primijetio kako je zapljena kamiona ostvarila legitiman cilj koji je bio u javnom interesu. Taj cilj je bila borba protiv trgovine drogom. Ispitujući je li postignuta pravedna

ravnoteža između cilja i sredstva, Sud je primijetio kako domaći sudovi nisu ispitali je li zapljena bila potrebna radi ostvarivanja legitimnog cilja. Posebice nisu uzeli u obzir činjenicu da podnositelj nije znao da vozač koristi njihov kamion u cilju preprodaju droge niti je to bio dužan znati. Nedostatak takvog ispitivanja ukazuje da miješanjem nije postignuta pravedna ravnoteža između cilja (borba protiv trgovine drogom) i sredstva kojim je cilj ostvaren (zapljena kamiona).

Sud je naglasio kako bi zapljena kamiona bila u skladu sa zahtjevima Konvencije da je izvršena u postupku koji je predviđao odgovarajuće zaštitne mjere protiv proizvoljnosti sudske odluke. Međutim, takav postupak u konkretnom slučaju nije postojao, niti je predviđen mjerodavnim bugarskim pravom.

U svijetlu navedenog, Sud je utvrdio kako je zbog zapljene kamiona podnositelj pretrpio prekomjeran teret koji bi se mogao smatrati opravdanim da je podnositelj imao mogućnost učinkovito osporavati zapljenu kamiona u kaznenom postupku u kojemu nije sudjelovao. Međutim, kako podnositelj takvu mogućnost nije imao, nije postignuta pravična ravnoteža između zaplijene kamiona i javnog interesa koji se namjeravao postići.

KLJUČNE RIJEČI

- *miješanje u pravo na mirno uživanje vlasništva*
- *zapljena imovine*
- *razmjernost miješanja*
- *nedostatak zaštitnih mehanizama protiv proizvoljnosti sudske odluke*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

**IZRICANJE NOVČANE KAZNE
ODVJETNIKU KOJI JE ODBIO
ZASTUPATI OKRIVLJENIKA PO
SLUŽBENOJ DUŽNOSTI NE
PREDSTAVLJA POVREDU PRAVA NA
MIRNO UŽIVANJE VLASNIŠTVA**

**KONSTANTIN
STEFANOV protiv
BUGARSKE**

*zahtjev br. 35399/05
presuda od 27. listopada 2015.*

❖ **ČINJENICE**

Podnositelj zahtjeva po zanimanju je odvjetnik.

Tijekom lipnja 2005. godine, protiv jedne osobe pokrenut je kazneni postupak zbog sumnje da je počinila kazneno djelo razbojničke krađe. Podnositelj je imenovan njegovim braniteljem po službenoj dužnosti. Podnositelj je na prvom ročištu izjavio da će prihvatiti imenovanje ako nadležan domaći sud postupi sukladno Zakonu u odvjetništvu i odredi pravo na odvjetnički trošak u minimalnom iznosu od 280 EUR-a. Sud je odbio njegov zahtjev, a podnositelj je odbio zastupati okrivljenika te napustio sudnicu. Pozivajući se na odredbe Zakona o kaznenom postupku o upravljanju raspravom, sud je podnositelju izrekao novčanu kaznu u iznosu od 260 EUR-a te je okrivljeniku postavio drugog branitelja po službenoj dužnosti.

Podnositelj je protiv odluke o novčanoj kazni podnio žalbu navodeći da ga sud nije postavio kao branitelja po službenoj dužnosti sukladno mjerodavnom pravu. Njegova žalba odbijena je u srpnju 2005. godine.

Pozivajući se na čl. 1. Protokola 1. podnositelj je prigovarao da je došlo do povrede prava na

mirno uživanje vlasništva zbog izricanja gore navedene novčane kazne.

❖ **OCJENA SUDA**

Sud je primijetio kako je predmet ovog postupka pred Sudom izricanje novčane kazne u iznosu od 260 EUR-a. Sud smatra kako izricanje ove novčane kazne predstavlja miješanje u podnositeljevo pravo na mirno uživanje vlasništva. Novčana kazna predstavlja „kaznu“ u konvencijskom smislu te stoga potpada pod opseg čl. 1. Protokola 1. koji omogućava državi članici Konvencije da, između ostalog, ograniči pravo vlasništva radi osiguranja plaćanja kazni.

U odnosu na pitanje zakonitosti miješanja, Sud je utvrdio kako je izricanje kazne bilo utemeljeno na zakonu. Naime, u mjerodavnom razdoblju, domaće pravo predviđalo je da prilikom postavljanja branitelja po službenoj dužnosti, sud mora odrediti minimalni odvjetnički trošak koji mu pripada za zastupanje. Međutim, odredbe koje su regulirale trenutak kada tijekom kaznenog postupka treba odvjetnički trošak i njegovu visinu nisu bile dovoljno jasne. S druge strane, Sud je utvrdio da je domaći sud novčanu kaznu izrekao temeljem odredbe Zakona o kaznenom postupku koja se odnosi na upravljanje

*Nikakva rasprava o
odvjetničkom trošku nije
mogla imati prednost pred
osiguravanjem pravilnog
upravljanja postupkom. Niti je
kazneni postupak bio
odgovarajući postupak za
razmatranje pripada li i u
kojem iznosu podnositelju
pravo na odvjetnički trošak.*

postupkom. Ta odredba u hijerarhiji pravnih propisa ima jaču snagu od odredbe Zakona o odvjetništvu na koju se podnositelj pozvao. Podnositelju je navedena odredba Zakona o kaznenom postupku trebala biti dovoljno jasna, trebao je za nju znati kao i za mogućnost izricanja novčane kazne budući da je bio odvjetnik. Štoviše, nikakva rasprava o odvjetničkom trošku nije mogla imati prednost pred osiguravanjem pravilnog upravljanja postupkom. Niti je kazneni postupak bio odgovarajući postupak za razmatranje pripada li i u kojem iznosu podnositelju pravo na odvjetnički trošak. Sud je stoga utvrdio da je podnositelju novčana kazna izrečena na temelju dostupne, jasne i predvidljive odredbe čiji legitiman cilj se ogledao u osiguranju vođenja kaznenog postupka bez poteškoća.

U odnosu na pitanje je li postignuta pravedna ravnoteža između općeg interesa i zaštite podnositeljevih prava, Sud je prije svega primijetio da odgoda ročišta bez valjanog razloga onemogućava neometano vođenje postupka. Tužena država uživa široku slobodu procjene prilikom odlučivanja kako će sankcionirati ponašanje koje onemogućava pravilno upravljanje postupkom. Povrh toga, podnositelj je na raspolaganju imao pravno sredstvo temeljem kojeg je mogao osporavati odluku o novčanu kaznu. To pravno sredstvo je i iskoristio. Sud je primijetio kako ništa ne ukazuje da je domaći sud odluku o novčanoj kazni donio proizvoljno. Štoviše, iako je podnositelju izrečena najviša novčana kazna

predviđena Zakonom o kaznenom postupku, ona nije bila nerazmjerna niti pretjerana.

Sud je naglasio kako se ovaj predmet razlikuje od predmeta koji se odnose na slobodu izražavanja odvjetnika koji nastupaju kao branitelji po službenoj dužnosti. Stoga je Sud utvrdio kako je postignuta pravedna ravnoteža između javnog interesa i zaštite podnositeljevog prava vlasništva. Miješanje dakle nije podnositelju nametnulo pretjerani teret.

Slijedom navedenog, Sud je utvrdio da nije došlo do povrede prava na mirno uživanje vlasništva.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na mirno uživanje vlasništva*
- *branitelj po službenoj dužnosti*
- *troškovi zastupanja*
- *izricanje novčane kazne odvjetniku koji odbija biti braniteljem po službenoj dužnosti*
- *upravljanje sudskim postupkom*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

